

Kadın Hakları ve Kemalizm ilişkinine alternatif bir bakış

"Havva'nın kızları, Meclis'e girip yılın manto modasını tartışacak" (Yunus Nadi, 1935)

Bu kitap Derin Düşünce Fikir Platformu'nun okurlarına armağandır.

Özgürce paylaşabilirsiniz.

www.derindusunce.org

İçindekiler

Kadınlar Halk Fırkası - Nezihe Muhittin'den Suna Vidinli'ye Siyasette Kadın eli (Ece Arı).....	4
Kendimi hıyar gibi hissediyorum (Özlem Yağız).....	7
8 mart? Deliye hergün bayram! (Nurhayat Kızıllkan).....	9
“Cumhuriyet Kadını” nereden çıktı? (Nurhayat Kızıllkan)	12
Kemalizme göre Türk Kadını ve Cumhuriyet Gazetesi (Hasan Rua Demiroğlu)	15
Türkiye'nin aydınlık insanları! Size Cumhuriyet hiç yakışmaz!	16
Şapka ve Türban Meselesi (Nurhayat Kızıllkan)	22
Feminist İlan Edilmeden Kadın Haklarını Savunabilir Misiniz? (Cemile Bayraktar)	25
Aptallar için Başörtüsü Kılavuzu (Ekrem Senai)	29
Zekiler için Başörtüsü Kılavuzu (Ekrem Senai).....	32
Rejimi tehdit eden başı açık kadınlar artıyor mu? (Çisem Öznur)	35
Feminist olma pahasına (Nurhayat Kızıllkan)	37
Kadınlar... Günümüzün Don Kışotları (Suzan Başarlan)	40
TÜSiAD'ın İç Hastalıkları ve Kadınlar (Nurhayat Kızıllkan)	41
Kemalizm kendi neferine nasıl davrandı? (Rasim Ozan Kütahyalı)	44

Kadınlar Halk Fırkası - Nezihe Muhittin'den Suna Vidinli'ye Siyasette Kadın eli (Ece Arı)

Milletvekili adaylarını incelediğimizde, ve bu listeleri geçmiş yıllardaki listeler ile kıyasladığımızda, “kadın aday” sayısının çok daha fazla olduğunu görebiliyoruz..

Partilerin bu fazlalığı, kadınların hayrına mı; yoksa, kendilerine dönecek, oy, su, elektrik hatrına mı tercih ettiklerini de, yine zaman gösterecek..

Benim asıl değinmek istediğim, parti yönetimlerinin, bu adayları seçerken, “olmazsa olmaz” olarak gözettikleri nitelikler. Yani mecliste görmek istediğimiz kadın vekillerin, donanımlarının nasıl olması gerektiği..

Bu bağlamda, şu an mevcut görünen kadın vekil adaylarını, biraz mercek altına aldığımızda,, en çok konuşulan isimlerden birinin [Suna Vidinli](#) olduğunu görüyoruz..

1979 doğumlu olan Vidinli'nin ismi, “*Demokrat Parti ve AK parti bu kızı paylaşmıyor*” şeklinde ve sanki Unkapanı piyasasına yeni bir isim çıkacakmış gibi yapılan, yıldızlı tanıtım haberleriyle gündeme gelmişti..

“Ne var bu kızda bu kadar” diye merak edip baktığımızda ise, hiç de yabana atılmayacak kadar, yıldızlı pekiyilerle dolu, övgüyü hak eden, sıra dışı bir CV ile karşılaşılıyorz....

Suna Hanım, Üsküdar Amerikan Koleji ni bitirdikten sonra Georgetown Üniversitesi'nde siyaset bilimi okur. Harvard Üniversitesi'nde Orta Doğu üzerine master yapar, İngilizce, İtalyanca, Arapça bilir, Birleşmiş Milletler'de ve CNN International New York bürosunda stajyer olarak çalışır ve bir yarı yıl tatilinde Türkiye'ye gelip, Televizyonda Reha Muhtar'ın Ateş Hattı programında "Ermeni Soykırımı"nın tartışıldığı programa katılıp, Fransız parlamenter François Rochebloine ağzının payını verir. Hatta bu tartışması, gitar dersi aldığı [ermeni hocasının](#) da göğsünü kabartır..

İşte ne olduysa o programdan sonra olur ve Suna Vidinli tüm dikkatleri üzerine çeker...Fatih Altaylı elinden tutar, Kanal D nin dış haberler editörlüğünü yapmaya başlar...

Ve aradan yıllar geçtikten sonra da, iki partinin paylaşmadığı aday olarak haber olur..

Gayet parlak bir CV ile DP listelerinden, Samsun'dan 1. sırada milletvekili adayı olan Vidinli ismine şehri tanımadığı gerekçesiyle itirazlar olur fakat, Ağar sözünü tutar, 1 .sırayı ona verir..

[Tıpkı iş dünyasında olduğu gibi, "erkek olsun da , çamurdan olsun" mantalitesi zannediyorum burada da etkili olmuştur. Çünkü çoğu erkek vekil adayı da, seçim bölgelerinde ikamet etmiyor. Bu demek değildir ki , Vidinli meclise girerse, çok başarılı olacak ve kendisine güvenen partisinin yüzünü kara çıkartmayacak. Bunu ancak zaman göstereceği için, şimdiden bir şeyler söylemek hata olur. Ama, aynı CV ile Samsun dışında yaşayan erkek vekil adayına kimsenin pek ses çıkartmayacağına da nerdeyse eminim.]

Vidinli'yi ilginç kılan bir başka anekdot ise benim açımdan daha dikkat çekici.

21 yaşında iken, Harvard'da Merve KAVAKÇI ile yaşadığı tatsız diyalog...

Bu diyaloga dair bir [açıklama](#) yapma gereği de duydu, çünkü sözkonusu tartışma, şu anda Vakit gazetesi yazarı olan Merve hanım tarafından değil ama, aynı gazetenin bir diğer yazarı [Hasan Karakaya](#) tarafından, aleyhine olacak şekilde lanse edildi..

DP'den değil de, AKP'den aday olsaydı, başörtüsü üzerine girdiği bu sert tartışma, mutlaka muhafazakar tabanı rahatsız edebilirdi, o ayrı konu..

Ama asıl önemli olan, meclise 'demokrat' sıfatıyla girmeye niyetlenen bu genç hanımın, mecliste temsili mümkün olmayan, başörtülü kadınların, gaspedilen haklarını, ne derece sahiplenebileceği ve soruna hangi çerçeveden bakabileceği..

İşte bu noktada, insan bir "Ah!" çekip, Şebnem Kısaparmak'ın bile 1. sıradan aday olup, girmesi muhtemel olan bu mecliste, [Ayşe Böhürler](#)'in bulunamayacak olmasına, ister istemez hayıflanıyor..

2007 yi biraz kenara bırakıp, 1920 li yıllara döndüğümüzde ise, henüz boyalı medyamız, temiz(!) tv'lerimiz yokken, ve benzer bir parti şu anda ortaya çıksa, tüm gündemi değiştirip, ezberleri bozabilecek kadar şaşırtıcı olabilecekken, silinip gitmiş bir oluşumla karşılaşıyoruz:

KADINLAR HALK FIRKASI..

Evet, belki çoğumuzun zaman zaman aklımıza geldiği halde, "olmaz öyle şey" diyerek, dile getirmediğimiz, yada feminist damgası yiyerek horlanmasını muhtemel gördüğümüz, bir parti isminden bahsediyorum. 16 Haziran 1923 de kurulan, Mustafa Kemal' i bile şaşırtan bu

oluşuma, [valilik](#) tarafından kadınların siyasi temsili mümkün olmadığı gerekçesiyle, faaliyet izni verilmemiş..

Bizim gibi, demokrasiyi henüz tam manasıyla özümseyememiş ülkelerde, sadece kadınlardan müteşekkil bir partiye, ne kadar ihtiyaç vardır, tartışılabilir.

Fakat o yıllarda, böyle bir oluşuma liderlik edebilmiş, cesur yürek Nezihe Muhittin'i, allayıp pullayıp reklam edecek, destek olacak medya patronları da yokken, ve toplum olarak çok daha mutahassıp bir sosyal yapı mevcut iken, isim olarak da olsa, ortaya çıkabilmiş olması, insanı ister istemez şaşkına çeviriyor..

Hasılı, kendi adıma, muzip hayaller kurmadan edemiyorum..

Nezihe Muhittin, 2007 Türkiye'sinde yaşasaydı, ve 22 Temmuz seçimlerinde böyle bir parti ile yarışa girip, meclisteki sandalyelerin yarısını kapsaydı, hele bir de kabineyi kurup, Çankaya ya da kadın cumhurbaşkanı çıkartsaydı, değmeyin keyfime.

Ortalık güllük gülistanlık olur, Genelkurmayımız da rahat ederdi, Hudson Enstitüsü de..

Üstüne üstlük, istisnasız herkes, gece gündüz meclis tv izlerdi..

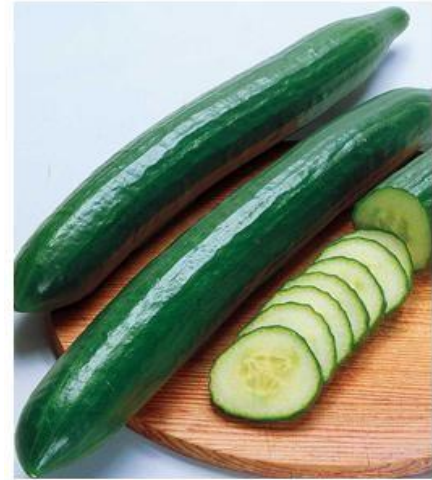
Ne gülüyorsunuz, fena mı olurdu yani?

Kendimi hıyar gibi hissediyorum (Özlem Yağız)

Bugünlerde kendimi hıyar gibi hissediyorum. Hani şöyle ince kıyım doğrasalar beni iyi bir cacık olur diyorum.

Hiç yakıştı mı şimdi, ben de bir yazı yazayım biraz serzenişte bulunayım dedim daha ilk cümlelerden yazdığım şeye bak. Oysa her gün türlü çeşit gazetede yığınla akla ziyan yorum ve her televizyonu açışında en az bir iki kanalda sinirleri keman yayı gibi gerilmiş, haklı olarak köpürmüş akademisyenlere rastlasam da nasılda şaka kaldırmaz, olgun olunası, az ümit edilesi ve sosyoloji olmaksızın tartışılamayası bir konudur benim de iki çift laf etmeye niyetlendiğim türban tartışmaları. Üstelik epeyce de aynı ciddiyette alt başlığı, tarihi arka planı, cemiyet hayatımızı tehdit eden derin mi derin unsurları vardır konunun. Her biri derya-ül deniz olan bu meseleleri toparlarsak belki işin içinden çıkabiliriz ne dersiniz:

Mahalle baskısı, simge midir nedir bu tartışmaları; mahalle baskısı olur mu olmaz mı, olursa hangi mahallede olur, ilk neresi basılır, bizim mahallede neler olmuştu, çocukluğumun mahalleleri nasıldı, mahallenin basılmaması için hal çareleri. Simge nedir çeşitleri nelerdir; dinî ve millî simgeler. Siyasal simgeler üzerine derin yorumlar, falanlar filanlar.

Kamusal alan; nerede başlar nerede biter. Analizler, çözümler; kırk su yıkasak, defalarca şartlasak şurtlasak, okusak üflesek tütsülesek ve girerken sağ ayakla bassak yok mudur bir ümit arkadan bir giriş kapısı.

Başörtülü kadın araştırmaları: ne yer ne içer nerede gezerler, toplu mu dolaşırlar yalnız mı yaşarlar, hangi türleri vardır, görünce nasıl tanırız, sakıncalı ve sakıncasızını ayırt etmenin beş pratik yolu. Ben de alternatif araştırmalar hazırlayıversem, %'ler, grafikler döşesem çarşaf çarşaf, grafiklerle dokunabilir miyim vicdanlara?

Korkuyorum, ümitlerim yıkıldı, terk edeceğim bu diyarı yazıları; 2 grafik = beş korku, 5 korku= paniklemiş gazete başına 7 yazar. O da eşittir ayağa kalkmış Yargıtay, Danıştay, "kapatırım ulan" denilen bir iki parti. Kötü bir matematik problemi. Vallah billah etsem, hiç satırla işlem olmaz benim desem, X-ray cihazlarından geçip girsem mekanlara, sizinle beraber kızsam türbanistlere, biz de çekmekteyiz erkeklerimizin zulmünden, modern ve mahremim ölesiye kadar diye haykırsam bir faydası olur mu korkularınıza?

Hizmet alanlar ya hizmet vermeye kalkarsa kâbusu; desem ki asla asla olmaz öyle bir şey. Biz haddimizi yerimizi biliriz. Sizinle aynı iş yerinde çalışmak aynı sofraya oturmak mı? Hiç olur mu öyle şey uşak ruhum kaldırmaz en başta bunca hadsizliği. Ama bakın yanlış anlaşılmasın her zamanda hazırız vergimizi vermeye, çocuklarımızı şehit etmeye, cenazelerde vatan sağolsun ağlamayacağım diye haykırmaya, mitinglerde uygun açıyla bayrak sallamaya. Hizmet vermeye hazırız ama sadece sizin istediğiniz hizmeti. Tanımadınız mı bunca yıldır hâlâ beni.

Onca insan hakları ihlalleri var, 301 vaaar, Kürt sorunu vaar, bak cezaevlerinde bir sürü adam var; ne yani ben de AKP ile beraber sana mı dertleneyim önce onlara bakarım kalmışsa günün birinde birazcık gözyaşım sana da ağlarım elbet diyen sevgili demokratlara cevaben: Sussam artık, boynu mu büksem ve bu ülkede yıllardır çözülemeyen tüm demokratik meselelerde kendimi sorumlu görsem. Tam ülkede bir şeyler oluveriyorken hiç çıkmasam çıkıntılık yapmasam gül gibi geçinip gitsek.

Sözün özü dostlar vatan sağolsun gerçekten. Bunca yıldır başörtülülere hizmet almaya, vermeye, kamusuna, alanına, okuluna, tuvaletine, resepsiyonuna, denizine, tiyatrosuna hiçbir yere yakıştıramayan vatan sağ ol-sun. Bana 18 yıldır kendimi hıyar gibi hissettiren, hıyarsın hıyar olmasına ama cacık dahi yapmayız seninle diyen, hepimizden daha vatandaş olan vatandaşlar sağolsun. Eh hazır ağzımı açmışken varlığım tüm beyaz Türklerin varlığına armağan olsun.

İşini yapamayan başörtülü bir mühendis

8 mart? Deliye hergün bayram! (Nurhayat Kızıllan)

6 ay önce 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ydü. 6 ay sonra yine 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kutlanacak. Aşağıdaki araştırmaya göre bugünü kutladığı varsayılan Türkiye kadınlarının % 64,2'si başını örtüyor. Örtener ve örtmeyenleri aynı derecede ilgilendiren nice kadın problemi çarşaf çarşaf gazetelere basılıyor, bir sürü toplantı, yürüyüş vs. yapılıyor, kimilerimize çiçekler veriliyor.

Ama Türkiye kadın hareketi içindeki güç sahibi kadınların önemli bir kısmının, başörtülü kadını eşit hemcinsi olarak kabul etmesi ve onun mevcut kadınlık sorunlarına ilave olmuş hususi sorununa el atması hiç gerçekleşmeyecek bir hayalmiş

gibi gözüküyor. Başka bilinçlerin kadınlık bilincinin önüne geçtiğini ister istemez düşünmekten başka bir şey gelmiyor insanın elinden. Hatırlanacağı üzere Tarhan Erdem başkanlığında A ve G Araştırma Şirketi, Mayıs 2003'te Türkiye'nin 7 coğrafi bölgesinde, 38 il ve 128 ilçede başörtüsü konusunda bir araştırma gerçekleştirdi. Araştırma sonuçları Milliyet'te yayınlandı; ancak gündem o kadar meşguldü ki, hak ettiği ilgiyi gördü mü tartışılır. Şimdi bu araştırmanın bazı dikkate değer bulgularını tekrar hatırlatmak ve kadınlar gününde Türkiye kadınlarına dair hamasi nutuklar atmak yerine ayaklarımızın yere basmasını sağlayacak Türkiye kadınları hakkındaki gerçeklerden bahsetmek istiyorum. Araştırmanın ilk sorusu "Bu evde çarşıya, pazara, alışverişe, gezmeye vs. gittiğinde başını kapatan kimse var mı?" sorusuna her 100 haneden 77,2'si "evet" yanıtı verdi. 18 yaş ve üstü kadınların % 64,2'si çarşıya-pazara-alışverişe-gezmeye giderken başını örtüyordu. Araştırmaya göre başörtülü kadınların % 44,1'inin evinde sadece kendisi başörtülü, % 30,8'inin hanesinde ise başörtülü ikinci bir kişi daha var. Nesiller arası devamlılığı görebilmek açısından önemli olabilecek bir veri ise başını örten kadınların % 23'ünün evinde, beraber yaşayan başörtülü kızı var. Yine başörtülü kadınların % 24,9'unun aynı hanede yaşayan başörtülü annesi var.

Sosyo-demografik verilere göre baktığımızda, mesela yaş yükseldikçe başını örtenlerin oranı yükseliyor. 18-27 yaş grubundaki kadınların % 46,9'u evinden çıkarken başını örttüğünü söylerken bu oran 44 yaş ve üzerinde % 78,2'ye çıkıyor. Evlilik başörtü örtmede dönüm noktası... Türkiye'deki evli kadınların % 72,7'si başını örterken, bu oran bekarlarda % 33,9. Okulaşmaya gelince, araştırmaya konu kadınların büyük bir oranı (% 66,22); örtülü-örtüsüz, ilkökul mezunu veya diplomasız ne yazık ki. Keza diplomasız ve ilkökul mezunu olanların çok önemli bir kısmı başörtülü (diplomasız olanların %91,5'u, ilkökul mezunlarının % 81,4'ü). Diğer taraftan her 100 üniversiteli kız öğrenci arasında başörtülü kız öğrenci oranı % 10,5.

Bağlamından soyut kamusal alan ve 8 Mart

Başını örten kadınların hane halkı ortalama aylık geliri, 2003 Mayıs'ında 363 milyon TL. Başını kapatmayan kadınların hane halkı aylık gelir ortalaması 964 milyon TL. Buradan hareketle sınıfsal bir açıklama yapılabilir mi? Eğitim ve hane halkı aylık gelirine paralel olarak sosyal statü yükseldikçe başı açıkların oranının hızla yükseldiği görülmekte. Keza metropollerden kıra doğru gidildikçe başörtülülerin oranı artıyor. Türkiye'nin nüfusu en büyük ilk 8 şehrinde başörtülü kadınların genel ortalaması % 48 iken, bu oran kırdan (seçmen sayısı 10 binin altında olan yerlerde) % 75,5'e çıkıyor. Bölge olarak en az başörtülü Marmara'da, en fazla ise Güneydoğu'da.

Bir başka ilginç veri, örtülü kadınlar arasında örtüsünü türban olarak tanımlayanların oranı oldukça düşüktür. (Örn. 16-27 yaş grubunda % 8,8'dir, diğer yaş gruplarında daha da azdır). Kadınlar örtüsünü büyük oranda başörtüsü olarak tanımlamaktadır: % 77,6. Kadınların % 63,4'ü başlarını örtme gerekçesi olarak inançları gereği örtündüklerini söylemişler, gelenekler yüzünden örtünenlerin oranı ise % 20 civarında çıkmıştır. Başörtülüler arasında eğitim yükseldikçe "inançlarım gereği örtünüyorum" diyenlerin oranı da yükselmektedir. Düşük eğitimlilerde ise "gelenek" cevabı genel ortalamanın çok üzerindedir. Eğitim ve hane halkı gelirine paralel olarak sosyal statü yükseldikçe "dinî gerekçelerle örtünüyorum" diyenlerin oranı da yükselmektedir. Düşük sosyal statü gruplarında "gelenek" cevabı yüksektir. Keza yerleşim tiplerine göre örtünme gerekçesine bakıldığında, kırdan metropollere doğru gidildikçe, "inançlarım gereği örtünüyorum" diyenlerin oranı yükselmektedir.

"Devletin zirvesinde yapılan resmi tören ve davetlere devlet büyüklerinin eşlerinin türbanlı olarak katılmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Doğru mu, yanlış mı buluyorsunuz?" sorusuna deneklerin % 56'sı doğru bulduğunu söylemiştir. Demografik verilere göre verilen cevaplara bakarsak; kadınlar ve gençler genel ortalamanın biraz üzerinde "doğru bulduğunu" söylemiştir. Eğitim yükseldikçe "yanlış buluyorum" diyenlerin oranı ise yükselmektedir. "Türban, laiklik karşıtlığının bir işareti değildir." ifadesini doğru bulanların yüzdesi ise 67,7'dir." "Üniversitelerde türban yasağı kaldırılmalıdır." ifadesine katılanların oranı % 75,5'tir. 18-27 yaş grubundaki gençler orta ve üst yaş gruplarından daha fazla üniversitelerde türban yasağının kaldırılması gerektiğini söylemişlerdir. Deneklerin % 62,6'sı devlet dairelerinde çalışan kadınlardan isteyenlerin başını örtebilmesi gerektiğini söylemiştir. Hanesinde başını kapayanların olduğunu söyleyenlerin % 72,9'u, "İsteyen başını örtebilmelidir." derken, "Hayır başörtülü yok." diyenlerin % 70,2'si bu fikre karşı çıkmaktadır. Devlet dairelerinde türban yasağı hakkında AKP seçmenleri % 88,2 ile "Devlet dairelerinde çalışan kadınlardan isteyenler başını örtebilmelidir." demiştir. CHP seçmeninin ise % 24,7 si bu görüştedir. Keza ilginç bir şekilde DEHAP seçmeninin % 77,3'ü bu görüştedir. CHP, DSP ve YTP seçmeninin çoğunluğu, devlet dairelerinde türban yasağını savunmaktadır.

"Sizce türban laiklik karşıtlığının, devlet işlerinin dinî kurallar içinde yürütülmesi isteğinin simgesi, göstergesi veya işareti mi? Bu konudaki fikriniz nedir?" sorusuna deneklerin % 70'i "Hayır değildir" derken % 10,8'i bu soruya cevap verememiştir.

“Size hizmet veren bir memurun, kamu hizmetlisinin (hakim, öğretmen vs) siyasi olarak ne düşündüğünü belli edecek bir görünümde (rozet, işaret, özel bir şapka, türban vs.) hizmet vermesi sizi rahatsız eder mi?” sorusuna verilen yanıt, deneklerin % 54,11’i, “Kamu hizmetlisinin siyasi kimliğini yansıtacak şekildeki görünümü beni rahatsız etmez.” şeklinde olmuştur. Bu cevaplarda simge ile, türbanın kastedildiğinin anlaşıldığı gözlemlenmiştir. Son olarak, “Sizce Türkiye’nin çözülmesi gereken en önemli 3 sorunu nedir?” sorusuna erkekler işsizlik ve yolsuzlukları, kadınlar eğitim ve sağlık sorununu genel ortalamanın üzerinde söylemiştir. Güneydoğu Anadolu bölgesinde % 27,2 ile söylenen en önemli 3. sorundur. Türban sorunu AKP’lilerin % 15,3 ile en önemli gördükleri 6. sorundur.

Bütün bu bilgilerden sonra, belki de kimbilir kimilerinin dediği gibi örtülü kadınların en önemli problemi gerçekten de kullandıkları başörtüsü değildir. Belki de onların sorunları da memleketi birincil derecede ilgilendiren ekonomik sorunlar, işsizlik vs’dir ve bütün kadınları ilgilendiren genel kadınlık sorunlarıdır. Peki bu durum yani araştırmalarda çıkan, türbanın sorunlar arasında birincil bir önemde olmadığı verisi, türbanın çözümlendiği ve bir sorun kalmadığı anlamına mı geliyor? Benim sorum şudur: Türkiye Kadın Hareketi’nin önemli bir bölümü bu gerçeklere daha ne kadar kayıtsız kalmaya devam edecek? Ve “o” kadınları da kız kardeşleri arasına ne zaman alacak?

Türkiye’deki yetişkin kadın nüfusunun % 64’ünü oluşturan başörtülü kadınların kendi sorunlarına değinmeyen bir 8 Mart hakkında “bayram gelmiş neyime” tavrı olursa (ki olsa yeri var), Türkiye Kadın Hareketi bu kadınların sorunlarına karşı açık ve kararlı bir iletişim içinde olmak yerine, son zamanlara kadar kayıtsız kalması yüzünden olmaktadır. Bu durum devam ettiği sürece de 8 Mart’lar da Kadın Hareketi de “tabandan” yıllardır beklediği desteği bulamayacaktır.

* Kadın çalışmaları üzerine araştırma yapmaktadır.

“Cumhuriyet Kadını” nereden çıktı? (Nurhayat Kızılkın)

Ülkemizde kadın tarihi 1980’li yılların sonlarına kadar incelenmemiştir. Çünkü sosyal bilim alanındaki kadınlar dâhil herkes bu alanın incelenmeye değmeyecek denli “aşikâr” bir tarih olduğunu düşünüyorlardı. Atatürk ve arkadaşları, kadın haklarını Türk kadınına “vermiş” ve dolayısıyla Türk kadını bu hakları -hiç uğraşmadan- “almıştı”. Bu yazıyı okuyanların büyük çoğunluğu Türkiye “nin ilk partisinin bir kadın partisi olduğunu bilmiyor. Çünkü resmi tarihe göre ilk parti Cumhuriyet Halk Fırkası “dır.

“Devrim tarihi içinde kadının rolü” üzerinde çalışanlar dahi 1980’lerin ortalarına değin birincil kayaklara gitmemişti. Aslında bu konular üzerine hiç düşünmemiş insanların bile dikkatini çekmesi gereken

Latife Hanım “ın o dönemde tasavvur ettiğimiz kadın imajının tersine feminist diyebileceğimiz hal ve tavırları ve özgüveninin nereden kaynaklandığı olmalıydı. Latife Hanım tek miydi? Onun gibi kaç kadın vardı; aynı şekilde büyütülmüş, aynı (kadın) dergilerini okumuş? Peki, o dergileri bu kadınlar okuyarak büyümüşü de hangi kadınlar çıkarmıştı? Sözün kısası kadın tarihi araştırmaları 1980’li yıllarda gelişti ve Osmanlı kadın dernekleri ve Osmanlı kadın gazeteleri ve dergileri incelenmeye başlandı. Hayretle görüldü ki sadece eski harfli Türkçe kadın dergileri yoktu; imparatorluğun içindeki etnik gruplardan da kadınlar kendi dillerinde kadın dergileri çıkarmıştı.

Latife Hanım’ın içine doğup büyüdüğü ortamı yaratan kadınlar, 1895-1908 yılları arasında yanı tam 12 yıl boyunca Hanımlara Mahsus Gazete’yi çıkarmışlardı. Bu gazete ülkedeki büyük ihtimal üst sınıfların evlerine giriyor ve evdeki tüm kadınlar tarafından okunuyordu. Üstelik bu dönemden evvelki dönemde de, 1875-1895 yılları arasında da kadın dergileri çıkıyor ve bu dergilerde kadınlar yazılarını kendi imzaları ile yayınlatıyorlardı. Bu

dönemlerde, günümüzde kullandığımız “kadın hareketi” yerine “hareket-i nisvan”, kadın hakları ya da feminizm yerine de “kadınlık mefkûresi” kelimeleri kullanılıyordu. Osmanlı hareket-i nisvan”ı eğer 1868-1908 arasında yani tam 40 yıl boyunca basın ve yayın hayatında bir şekilde yer almış ise bu yazılıp çizilenlerden Cumhuriyet “in kuruluş yıllarında genç ve orta yaşlarını süren Latife Hanım gibi kadınların etkilenmemiş olması imkânsızdı. Gerçekten de 1908”den Cumhuriyet “in kurulduğu 1923”e kadar yani II . Meşrutiyet ve Milli Müdafaa yıllarında yeni kuşak kadınların da katılımıyla “kadınlık mefkûresinin” yükselen bir şekilde etkisini gösterdiği görülmektedir.

Cumhuriyet “in kurulacağı anlayan ve bundan büyük ümitler besleyen hareket-i nisvan tam vatandaşlık hakları (siyasal, içtimai, iktisadi haklar ve siyasal güce katılım) talebiyle örgütlendi. Kadınlar Halk Fırkası (1923), ve Kadın Birliği (kuruluşu 1924) etrafında toplanan kadınlar “kadınsız bir inkılâbın” olamayacağını savunuyorlardı. Ulusun inşa sürecine kadınlar olarak katılmak istiyorlardı. Ancak tarihimizin bilinmeyen sayfalarından biri olarak hareket-i nisvan yani kadın hareketi tek parti iktidarının yönlendirmesi sonucu bastırıldı. Hareketin en önemli aktivist kadını Nezihe Muhiddin karalandı, Türk Kadınlar Birliği grubu sindirildi ve kadınlar siyasal alandan dışlandı **(1)**. Rejim, kadın hakları yolundaki kazanımları feministlere değil, “ulu önder ve halaskar”a ve Kemalizm “e mal etti ve bu yönde “kadınlara haklarını biz verdik” söylemini yerleştirdi.

Bu söylemi benimseyen kadınların, etkinliklerini denetim altında sürdürmelerine izin verildi ve öncü kadın hakları savunucularının toplumun belleğinden silinmesi sağlandı. Bu kadınların dışlanmasına yol açan çatışmada iki taraf vardı: Bir tarafta Cumhuriyet “in erkek kurucular kuşağı (hükümet, siyasetçiler ve basın); diğer tarafta cumhuriyetçiliği benimsemiş Osmanlı Türk kadın hareketinin feminist aktivist ve düşünürleri... Cumhuriyetçi feministlerin “kadınlık mefkûresini” yaşama geçirmeye çalışıp, kenardan seyretmektense oyun kurucuları olmak istemeleriyle, iktidarın “çağdaşlaşma idealini” kendi tekelinde tutma ve kadın haklarını Batı”ya karşı bir gösterge olarak kullanma politikası bu çatışmayı yaratmıştı. CHP “nin sözcüsü durumundaki Cumhuriyet Gazetesinin yöneticisi Yunus Nadi (Abalıoğlu) ve Falih Rıfki (Atay) gibi Kemalist erkek gazeteci, yazar ve aydınlar da kadın (feminizm) aleyhtarlığıyla bu çatışmada önemli rol oynadılar. Konuşmalarında kadın haklarından yana görünmesine karşın gazetede yer alan imzasız yazı ve karikatürlerle feministleri küçümseme, değersizleştirme çabası içine girdiler. Nadi, kadınların mebus olmak yerine Himaye-i Etfal”de **(2)** çalışmaları gerektiğini söylüyordu.

Kadınlar Birliği, faaliyetlerini, 1924 yılında birliği kuran kurucu kadınların 1927”de tasfiye edilip yerine iktidarın istediği kadın tipine daha yakın bir kadın grubu geldikten, 1935 yılına kadar sürdürdü. Bu dönemde birlik , basın tarafından hiç saldırıya uğramadı. Bu dönemde basında yapılan yayınlara bakıldığında Kemalistlerin , Türk kadınına, “en büyük görevi vatana evlat yetiştirmek olan anneler” olarak tanımladıkları, siyasal ve sosyal hayattan dışladıkları görülür. Atatürk “ün dediği gibi “Türk kadının en kutsal görevi analıktı.”

1928 yılında kurulan Kız Sanat Okulları”nın amacı tüm alt sınıflardan gelen kadınların iyi anneler olarak ulusa iyi evlat yetiştirmesini sağlamaktı. Üst sınıflardan gelen kadınların ise mesleki alanlarda yükselmesi teşvik edilmiştir. İktidarın kadın tasavvuru, “yeni kadın”ı yaratacak olanlar Cumhuriyet “in inkılâplarıyla büyüyen, geçmişi olmayan çocuk ve genç kızlardı. Bu bakımdan “Cumhuriyet kadını” aslında bir “çocuk kadın”dı. **(3)** Halbuki kadın hareketini oluşturan kadınlar siyasal ve kültürel bir geçmişi olan İstanbul ve Osmanlı münevveri olan kadınlardı. Hiçbir kültürel ve siyasal devamlılığı kabul edemeyen Kemalistler için bu, kabul edilemez bir durumdu. Yeni nesiller yetişene kadar eski nesil kadınları hayır işleri ile uğraşan kadınlar olarak görmek istiyorlardı. Zeki ve başarılı genç kızları Avrupa “da eğitime gönderen iktidar yurda döndüklerinde de onları, birçok sahada çok geniş yetkileri

haiz pozisyonlara yerleştiriyordu. Örneğin Afet İnan , 1930 yılında Türk Tarih Kurumu “na başkan seçildiğinde sadece 22 yaşındaydı.

“Cumhuriyet kadını”, çizilmiş olan toplumsal projenin dışına çıkmayan, siyasal otoriteye sadık ve itaatkâr olmalıydı. 1935 yılında birlik , ev sahipliğini yaptığı ve tüm dünyadan kadınların katıldığı 12. Uluslararası Kadınlar Birliği Kongresi’ni İstanbul “da düzenleme şerefine erişmişti ancak bu kongre birliğin sonunu getirdi. Kongre bitiminde Almanya “yı ve Hitler “i eleştiren bir bildiri ortaya çıkmış ve Türk kadınları “müttefiklerin propagandasına alet olmuştu”. “Biz” Almanların yanındaydık hâlbuki kadınlar barıştan yana bir metine imza atmışlardı. Ülkenin “bölünmez bütünlüğü” yara alıyor, Türk kadınları “yanlış fikirlerle” emperyalistler tarafından kandırılıyordu. Bunun neticesi, “emir yüksek yerden geldi” ve CHP , Türk Kadınlar Birliği “nin kendisini feshetmesini istedi.

Türk Kadınlar Birliği 1949’da yeniden kuruldu ancak ilk kurulduğu yıllardaki kadınlardan çok farklı bir şekilde yetiştirilmiş ve tarih yazımı ile “eğitilmiş”, geçmişle bağları yok olmuş, yeni nesil kadınlar tarafından... Bu kadınlar kurucu hemcinslerinin unutturulmasına ve tarihten silinmesine ses çıkarmadılar. “Kadınlık mefkûresinin” peşinden gitmektense itaatkâr ve Cumhuriyet “in kurucularına ödemekle bitmeyecek gibi görünen borçla dolu, müteşekkir; “Atatürk tarafından kurtarılmış” “Cumhuriyet kadınları” olarak hayır işleri ile uğraşmayı tercih ettiler .

(1) Bu konuda Metis Yayınlarından çıkmış olan Yaprak Zihnioğlu’nun “Kadınsız İnkılap: Nezihe Muhiddin” adlı kitaplaştırlan master tezine bakınız.

(2) Himaye-i Etfal, Çocuk Esirgeme Kurumu’dur. Etfal, tıfıl (çocuk) kelimesinin çoğuludur.

(3) Zihnioğlu bu sözcüğü çok yerinde bir şekilde çalışmasında kullanmaktadır.

Kemalizme göre Türk Kadını ve Cumhuriyet Gazetesi (Hasan Rua Demiroğlu)

Sunuş: Okullarda ezberletilen bir “çağdaş Türk Kadını” masalı vardır. Bu masala göre “vatan kurtarıldıktan sonra kadınlarımız da kara çarşaftan kurtarılmıştır, seçme, seçilme hakkıyla beraber bir sürü özgürlük kazanmıştır, tango filan öğrenmiştir, Türk Kadını Ata’sına minnettardır...”.

Bugün çarşafli kadınlara rozet takarak takiyye yapan CHP’nin kadına bakışı gerçekte bu şemadan hep uzak oldu. Tıpkı solcu(!) gazete Cumhuriyet’in kadın hakları konusunda aldığı engelleyici tavır gibi. Ama ülkemizde yanlışlar sürekli tekrar edilerek doğruymuş gibi gösterilebiliyor.

Bu beyin yıkamanın antidotunu hazırlayan Hasan Demiroğlu’na içten bir teşekkür sunuyoruz. Hasan’ın bu detaylı çalışmasını okurken şaşıracaksınız. Mussolini’yi, faşizm’i öven, “yüzüne herkes tükürebilsin” diye Nazım Hikmet’in resmini basan Cumhuriyet Gazetesi’ne bakışınızda bazı değişiklikler olabilir... [Mehmet Bahadır](#)’ın Lozan hakkında yazdığı “[Geldikleri gibi gitmediler](#)” makalesini bitirirken dediği gibi «Tarih şaşırmaktır ».

MY

Türkiye'nin aydınlık insanları! Size Cumhuriyet hiç yakışmaz!

Aydın insanların diktatörlüğü! İnsanları dikta yönetiminin meşru olduğuna ikna etmenin en etkili yolu bu olsa gerek. Toplumun kendisinden ve çevresindekilerden geri kalanını cahil ve yönetilmeye muhtaç ilan edip kafası karışmış yığınla insana hiçbir kanıt sunmadan iktidarı hak ettiğini ispat etmek. Kârlı iş!

Öylesine kârlı ki; tarihin derinliklerinden çıkagelen belgelerde yatan karanlık yüzünüz ortaya çıkarıldığında bile bunun gerici bir eylem olduğunu, oysa kendilerinin ne kadar aydınlık, ne kadar halk sevdalısı olduğunu söyleyebilirler. Her zaman da inanan bulunacaktır. Kendini "aydın olarak" lanse eden bu grubun bir mensubu olmanın getirdiği ayrıcalığı kazanmayı herkes ister.

Yalnız artık zaman değişiyor. Dilenildiği kadar inat edilebilir; tarih hep olduğu yerde olacaktır. Her zaman ortaya çıkmayı bekleyecektir.

Bakalım aydın olmayı hiç kimseye kaptırmayan efendilerimizin tarihin arka odalarındaki kirlî çamaşırları nelermiş.

Cumhuriyet gazetesi ve feminizm

Cumhuriyetin ilk dönemleri pek çok siyasi çatışma gibi bir siyasi çatışmayı daha barındırıyordu: devlet ve feminizm çatışması!

Cumhuriyetin kurucu kuşağı kadın haklarını kendi çizdiği sınırlar içerisinde tutmak istiyordu. Bu bakımdan seçme-seçilme, iktisadi haklar gibi pek çok konuda istekleri olan feminist gruplarla bir çatışma içerisindeydi. Kadın haklarını gereksiz görüyor ve aşağılıyordu.

Bugün kadın hakları denildiğinde akla hangi gazete gelir?

Genellikle Cumhuriyet gazetesi. Özellikle türban serbestisinin gündemde olduğu günlerde Kemalist rejimin selameti ile de ilişkilendirilerek öne sunulan kadın hakları söylemi vardı. Bu söyleme göre bir kadının ailesi tarafından başının örtülmesi kadın haklarına aykırıydı. Binlerce şehidin kanıyla sulanmış bu topraklarda böyle şey nasıl olurdu monşer?

Olamazdı. Nitekim de olmadı. Rekor katılımı onaylanan türban serbestisi Anayasa Mahkemesi'nden döndü. Türkiye çok ciddi bir siyasi kriz yaşadı. AKP'nin türban serbestisi konusunda aldığı tavır sonradan kapatılma davasında delil olarak kullanıldı.

Kriz bitti: taraflar sahalara döndü. Binlerce başı örtülü kız okul kapısının önüne kurulan kabinde örtülerini çıkararak eğitim almaya devam etti.

Cumhuriyet gazetesi tüm bunlar olurken en çok "**kadın hakları**" kavramını kullandı. "**Gerici iktidar kadınlarımızı evlerine kapatmak istiyor**", "**Kemalist devrimin kadınlarımıza verdiği hakları geri almak**" istiyordu..

Peki gerçekten öyle miydi? Cumhuriyet kadınlarına haklarını Devlet mi vermişti?

Hayır!

Aksine devlet ve onun sesi Cumhuriyet gazetesi kadın haklarına büsbütün karşıydı!

Kadının fendi cumhuriyeti yendi

Nezihe Muhiddin rejimin statükocu tavrı nedeniyle önemsemediği ve geri plana ittiği kadın haklarını savunmak için 16 Haziran 1923'te Kadınlar Halk Fırkası'nı kurar.

Ancak TBMM o yıllarda kadınlara parti kurma hakkı vermediğinden ve **“kadın-erkek ayrımı yaptığı”** gibi basit bir gerekçe yüzünden partiyi kapatır. Kadınlar Halk Fırkası, sonradan Türk Kadınlar Birliği'ne dönüşür ve kadınların seçme ve seçilme hakkı elde etmesi için çaba verir.

Bu mücadele 1935'te başarıya ulaşır.

Ama bu dönemde TKB yine kapatılır.

Bugünün “çağdaş türk kadını'nın sesi” Cumhuriyet gazetesi'nin başyazarı olan Yunus Nadi tüm bu gelişmeler hakkında ne der biliyor musunuz?

“Havva'nın kızları, Meclis'e girip yılın manto modasını tartışacak”(1)

Kadınlar Halk Fırkası kapatılınca yerine Türk Kadınlar Birliği kurulmuştu. O da kapatılınca Cumhuriyet Gazetesi'nde şu başlık atıldı:

“Türk Kadınlar Birliği kapatıldı, fesat çıkararı hatun kişilere haddi bildirildi.”

Bu noktadan sonra durup düşünmek lazım: ” Türk kadınına bütün haklarını cumhuriyet ve Atatürk verdi. ” cümlesi ne kadar doğrudur?

Rejimin yarı-resmi yayın organı Cumhuriyet gazetesi'nin tavrı ortada. Devletin tavrı ortada. Kadın haklarının verilmesinin ne kadar geciktiği de ortada.

Kadınsız İnkılap isimli kitabın yazarı Yaprak Zihinoğlu o günleri anlatırken şöyle diyor:

“Ben yüksek lisans tezi çalışmam sırasında şu sorudan yola çıktım. Türkiye’de Kemalist kadın derneklerinin “devlet feminizmi” diyebileceğim programları hangi ihtiyaçtan doğmuştu, neye tekabül ediyordu? Çoğunun iddia ettiği gibi, kadınlar hakları için mücadele etmemiş ve Mustafa Kemal tarafından mı hakları “verilmiş”ti? Cumhuriyetin kuruluş yıllarında faal olan en eski dernek Kadın Birliği idi ve araştırdıkça daha doğrusu kazı yapmaya başladıkça altında çok önemli bir mücadelenin ve kadın kişiliklerin yattığını gördüm.”

Kadın hakları kavramı açıkça kadınların kendi çabaları sonucunda kazanılmış bir haktı. Devlet ya da devrim tarafından verilmiş bir hak değildi.

Kadınların sadece Cumhuriyet döneminde örgütlenme hakkına sahip olduğunu düşünenler yanılır.

Kadınlar Halk Fırkası'nı kuran Nezihe Muhiddin 1913'te kurulan Osmanlı Türk Hanımları Esirgeme Derneği'nin de başkanıydı. Hayret, yobaz Osmanlı (!) döneminde böyle bir şey nasıl olabilir değil mi monşer?

Üstelik tek dernek de bu değildi: 2 Haziran 1919 yılında çok daha ilginç bir dernek kurulmuştu Osmanlı'da: Kürt Kadınları Teali Cemiyeti!

Bugünün yılmaz kadın hakları savunucularının “türk kadını her şeyini Atatürk'e borçlu” söylemi tarihten bugüne bakıldığında ne kadar anlamsızmış öyle değil mi?

Serbest Fırka nasıl kapatıldı?

Kemalizmin demir yumruklarından tek nasiplenen “Havva'nın kızları” değildi. Paris büyükelçisi Ali Fethi Bey'in Atatürk'ün emriyle kurduğu Serbest Fırka da içinde Cumhuriyet gazetesi tezgahının bulunduğu bir oyunla kapatıldı.

1929 büyük ekonomik buhranı Türkiye'yi çok sert vurmuştu. İsmet Paşa'nın bütün ekonomik icraatları çuvallamış, siyasal sıkıntılarında buna eklenmesiyle birlikte yeni bir parti ihtiyacı doğmuştu.

Mustafa Kemal, o sıralarda Paris'te büyükelçi olan Ali Fethi bey'i Türkiye'ye çağırdı. Ona şöyle dedi:

“Ben Cumhuriyet'i şahsi menfaatim için yapmadım. Hepimiz faniyiz. Ben öldükten sonra, arkamda kalacak müessese bir istibdat müessesesidir. Ben ise millete miras olarak bir istibdat müessesesi bırakmak ve tarihe o surette geçmek istemiyorum.”

Ali Fethi Bey 10 Ağustos 1930 tarihinde Serbest Cumhuriyet Fırkası'nı kurar. Programında cumhuriyetçilik, laiklik ve milliyetçilik ilkelerine bağlılığı savunurken aynı zamanda yabancı sermayeyi, serbest teşebbüsü savunurlar. Parti, açıkça liberalizmi savunmaktadır.

Ali Fethi Okyar, parti kurulduktan sonra gazetelere gönderdiği mektupta şunları yazar:

“...Cumhuriyet Halk Fırkası'nın malî, iktisadî, dahilî, haricî siyasetlerinin birçok noktalarına aykırı bulunan ayrı bir fırka ile siyasî mücadele sahnesine atılmak arzusundaım. Zât-ı Devletleri Reisicumhur olduktan maada şimdiye kadar mensup bulunduğum Cumhuriyet Halk Fırkası'nın da umumî reisi olmaları dolayısıyla işbu arzumun nazar-ı devletlerinde ne yolda kabul buyurulacağını bilmek lüzumunu hissediyorum.”

Böylece Cumhurbaşkanı'nın onayı alınmış olur.

Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal ise ona yine gazetelerde yayımlanan mektubunda şöyle cevap verir:

“...Reisicumhur bulunduğum müddetçe reisicumhurluğun üzerime verdiği yüksek ve kanunî vazifeleri, hükümette olan ve olmayan fırkalara karşı âdil şekilde ve tarafsız yapacağıma ve laik cumhuriyet esası dahilinde fırkanızın her nev'i siyasî faaliyet ve cereyanlarının bir engele uğramayacağına inanabilirsiniz.”

Tabii ki bu normal bir mektuplaşma değildir. Fethi Okyar'dan parti kurmasını isteyen Atatürk'ün kendisidir. Bu sadece kamuoyu nezdinde oynanan küçük bir oyundur.

Serbest Fırka büyük bir ilgiyle karşılanır. Kuruluşundan üç hafta sonra İzmir'de görkemli bir miting yaparlar. Bu mitinge Mahmud Esad Bozkurt engel olmak ister. Gazi Paşa duruma el koyar ve Fethi Bey'e şöyle bir telgraf çeker:

“Anlıyorum ki sana nutkunu söyletmek istemiyorlar. Fakat sen mutlaka nutku söyleyeceksin ve tesadüf edeceğin herhangi bir engeli bana bildireceksin. Asayişin temini için Başvekil, Dahiliye Vekili ve İzmir Valisi lazım olan tedbirleri almakla mükelleftirler. Gazi.”

Bu telgraf sayesinde Fethi Okyar 50 binin üzerinde insanın katıldığı İzmir mitingini bitirir. Dönemin gazetelerinden biri o günü şöyle anlatır:

“Sandalla gelip vapura atlayanlar Fethi Bey’e sarılıyorlardı. Birçokları ağlıyor... Rıhtımda, üzerine vuku bulan ilk tehacümle Fethi Bey’in ceketi yırtıldı. Bu esnada denize düşenler, ezilenler ve çiğnenenler oldu. Davullar, zurnalar çalıyordu...”

SCF halk tarafından kısa sürede benimsenmeye başlamıştır. Üye sayısı ilk haftada 10 bin, ikinci haftanın sonunda ise 13 bini bulur.

Ancak ömrü sadece 99 gün sürer. Parti kendini feshetmek zorunda bırakılır.

Neden açıktır: partinin laikliğe aykırı fiillerin odağı olması! Yüz yıldır bitmeyen tehlike!

SCF'nin kapatılmasına Çankaya Köşkü'nde karar verilir. Bu kararın verildiği sofrada Yunus Nadi de vardır. Plana göre Yunus Nadi, ülkedeki gerilimi ve SCF'de örgütlenen gericilerin rejim için tehlikelerini gösteren bir yazı yazacak ve Reis-i Cumhur'u göreve çağıracaktı. O da sonradan bu tehlikeyi gördüğünü söyleyen başka bir yazı yazacaktı.

Plan uygulama sokuldu. Yunus Nadi 9 Eylül 1930 tarihinde Atatürk'ü göreve çağırın bir mektup kaleme aldı.

Atatürk ona bir gün sonra 10 Eylül'de Cumhuriyet Gazetesi üzerinden cevap verdi. Şunları söyledi:

“...Hakikati Fethi Beyefendi'ye yazdığım mektupta açıkça ifade ettiğimi zannediyorum. Kendilerince hakiki vaziyetin tamamen bilinmekte olduğuna şüphe yoktur. Ancak umumiyetle yanlış zan ve düşünceler ve görüşler olduğu anlaşılıyor.

Hakikat-i hali bir daha ifade ve tasrih edeyim. Ben Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Umumi Reisiyim. Cumhuriyet Halk Fırkası Anadolu'ya ilk ayak bastığım andan itibaren teşekkül edip benimle çalışan [Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti](#)'nden doğmuştur. Bu teşekküle tarihen bağlıyım. Bu bağı çözmek için hiçbir sebep ve lüzum yoktur ve olamaz.

...İşaret olunan hadiseler (...) ve hükümet ricaline ve otoritesine karşı bazı anlayışsız kuvvetler tarafından yapılan çirkin tecavüzlerden çok müteessir olduğumu tahmin etmek güç değildir.(...) Bu gibi saldırganlar ve teşvikçiler Cumhuriyet kanunlarının takiplerinden tabii kurtulamazlar.”

Bu açıkça “**kapat, git**” demekti. Nitekim Fethi Bey de 16 Kasım günü Dahiliye Vekaleti'ne verilmek üzere şu fesih beyannamesini yazar:

“Tebellür eden son vaziyete göre, Firkamız, Büyük Gazi Hazretlerine karşı, siyasî sahnede mücadele edecek bir mevkie getirilmiştir. Firkamız doğrudan doğruya Gazi Hazretlerinin teşvik ve tasvipleriyle vücuda gelmiş ve Büyük Reisimizin her iki firkaya karşı müsavi muavenet ve muamelesine mazhar olacağı teminatı almış idi. Esasen başka türlü siyasî bir teşekküle vücut vermek mesuliyetini almağı hiçbir zaman hatırımıza getirmedik. Halbuki emri vaki şeklinde tahakkuk eden son vaziyet karşısında bizce başarılması muhal olan bu teşebbüse devam etmek beyhude olacağından Firkamızın feshine ve keyfiyetin bilimum teşkilata ve Dahiliye Vekaletine bildirilmesine karar verilmiştir.”

İşte Türkiye'nin ikinci demokrasi girişimi de böylece sonlandırılmıştı. Burada garip olan; bir basın kurumu olan Cumhuriyet gazetesinin aldığı tavırdı. Gazete böylelikle **rejimin adı konulmamış resmi gazetesi olduğunu** ortaya koyuyordu.

Üstelik, faşizmi savunduklarını da gizlemiyorlardı.

Yunus Nadi'den faşizme ve Mussoloni'ye övgüler:

'Faşizmin Türkiye'de girdiği kanallarından biri basındır. Alman faşizmi bu alanda da ajanlar elde etmeye başladı. Örneğin Cumhuriyet Gazetesi ve yazı kurulu Alman faşizminin etkisi altındadır. Orada çalışanların birçoğu Alman faşizmi tarafından satın alınmıştır. Faşizmin bu ajanları Hitler'in havasından çalışıyorlar ve onun saldırı planlarını göklere çıkarıyorlar.'

'Alman Başvekili Türk milletinin menakıpla dolu olan kurtuluş mücadelesini senelerden beri takip etmektedir. Müsarüniley (adı geçen) Gazi Mustafa Kemal Hazretleri'nin deha ve azminin nasyonal sosyalist fırkası muhalefet mevkiinde bulunduğu sıradaki mesai ve harekatına rehberlik ettiğini söylemişlerdir.'

'M. Musolini Türk dostluğunda bir daha çok açık ve çok samimi olmuştur. Biz de aynı vuzuh ve samimiyetle tekrar ediyoruz ki, Türk milleti dahi, M. Musolini'nin münevver ve azimler idaresindeki şerefli İtalya'nın açık, vefakar dostudur.'

'Başlıbaşına Bir Tarih' başlıklı yazısında ise Yunus Nadi daha da ileri giderek İtalya'daki faşizmin Türkiye'ye yönelik iltifatlarından güç bulduğunu yazar. 'Kemalist Türkiye'den Faşist İtalya'ya selam: (...) Türkiye'de biz umumi harp neticesinde tasfiye olunan Osmanlı İmparatorluğu'nun enkazından yepyeni ve tamamen asri, inkılapçı ve milliyetçi bir Türk milleti çıkarırken, İtalya'da İtalyan milletini asrın en mütekamil bir cemiyeti haline yükselten faşizmin gittikçe artan takdirlerine ve muhabetlerine mazhar olmaktan kuvvet buluyorduk'

'Yeni İtalya'nın, faşist İtalya'nın ne olduğunu anlamak içinse onu yapmakla beraber bugün bütün bir salahiyyetle kendi sahasında hulasa etmekte bulunan M. Musolini'yi görmek kafidir. Duçe, İtalyan milletinin aynı zamanda ileriye atılmış yüksek bir fikri de tecelli ettiren bir ifadesidir. Faşizm M. Musolini'nin şahsında tıpkı ok gibi fırlayan bir fikrin bükülmez bir kol ile tatbikat sahasına geçirilmiş şeklidir. Bundan yepyeni bir cemiyet doğmakta bulunuyor. Hatta biz tahakkuk etmiş neticelere bakarak bu cemiyete şimdiden doğmuş nazarı ile bakmakta hata yoktur bile diyebiliriz.'

Yunus Nadi'nin faşist kişiliği daha Cumhuriyet kurulmadan önce fikri yapısı şekillenmişti. Cumhuriyet Gazetesi'nden önce yine sahibi olduğu Yeni Gün Gazetesi'nde, 22 Nisan 1923 tarihli sayısında Feridun Fikri imzasıyla da faşizme övgüler dizmişti. '...Bütün Avrupa faşizmin cihana getirdiği emniyet ve neşe ile ona doğru atılırken, faşizmin bu suretle, sanki pek tehlikeli bir şeymiş gibi görülmesi beni derin derin düşüncelere sevk etti. Faşizm korkulacak bir şey addolunmaz. Bilakis bizim gibi inkılap yapmış ve onu yaşatmaya azmetmiş milletler için faşizmden çıkartılacak düstürlar vardır.' (2)

Cumhuriyet okuru Komünistler buna ne diyecek?

Sol eliyle faşist yazılar yazmak insanı solcu yapmıyor. Yukarıda gördüğümüz nüshada, Cumhuriyet gazetesi açıkça okurlarını Nazım Hikmet'in yüzüne tükürmeye çağırıyor.

Nüshada şunlar yazıyor:

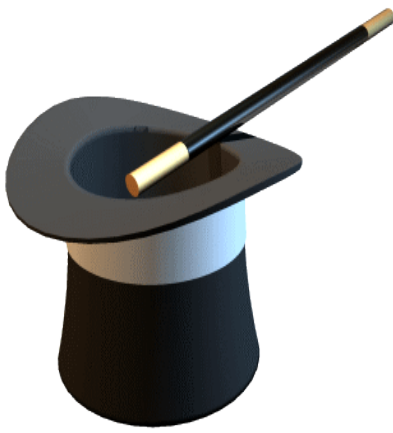
..Eşref'in Abdülhamide verdiği tavsiye aklımıza geliyor. Bu tavsiye resmini teksir etip dağıttır ki millet doya doya yüzüne tükürsün mealindedir. Bizde yukarıdaki Nazım resmini bu gaye ile basmış bulunuyoruz. (3)

Şimdi cevap verin bakalım Türkiye'nin aydınlık insanları, Cumhuriyet size gerçekten de yakışır mı?

Kaynakça:

1. Kara Kızıl Notlar Dergisi/ Püşper Neves – 3 Dalga ile Feminizm Tarihi
2. Mustafa Yelkenli (Barış ve Demokrasi Partisi Ankara İl Başkanı) / [Yunus Nadi ve Cumhuriyet Gazetesi](#)
3. Radikal Gazetesi

Şapka ve Türban Meselesi (Nurhayat Kızılkın)

Kullanılan kelime tercihinin (türban mı, başörtüsü mü?) insanları kategorilere ayıran bir turnusol kağıdına dönüşmesi, ne yazık ki, daha söze başlar başlamaz çözüme zarar veren bir işlev görmesine neden olmaya başladı. Başörtüsü kullanan kadınların tümünün başörtüsüne türban denilmediğini biliyoruz.

“Bilinçli” Müslüman kadının kullandığı biçimiyle başörtüsü türban haline dönüşüyor ve bu “bilinçlilik”, “tehlike” arz etmeye başlıyor. Konunun çok dışında biri, örneğin bir Batılı, her gördüğü başörtülü kadını dini bütün bir kadınmış gibi algılasa da durum aslında öyle değil.

Her başörtülü kadın otomatikman dindar olmadığı gibi, her dindar kadın da başörtülü değil. Başörtülü kadınlar içinde bir alt grup olan türbanlı kadınlar arasında da keza her türbanlı kadın, dindar değil. Yani bir kadının türban takması o kadının hayatını dine göre tanzim eden biri olduğu anlamına gelmeyebiliyor.

Kırdan kente göçle birlikte artan gecekondu semtlerinde pek çok genç kız, semtin “it kopuğundan” korunmak ve erkekler tarafından “namuslu kız” kategorisinde muamele görmek için başlarını örtüyor. Bu kızlar türban şeklinde baş bağlamayı daha modern buldukları için bu şekilde baş bağlıyorlar, ancak dinin diğer kurallarından bihaberler. Örneğin en önemli ayırıcı özelliklerden birini yerine getirmiyorlar yani namaz kılmıyorlar.

Fakat dışarıdan “türbanlı” şeklinde algılanıyorlar. Ancak buradan anlıyoruz ki, türban artık bir üst sınıfın örtünme biçimi oldu ve o sınıfa ait olduğunu belirtmek için taklit edilir bir noktaya da geldi.

Baş bağlamak kızlara “korunmuşluk” duygusu veriyor ve pek çok kimseyi şaşkırtan bir şekilde kızları “özgürleştiriyor”. Baş örtmenin kızların üzerindeki, “kızımız büyüyor” panik ve endişelerinin ağırlığını azaltan, dolayısıyla kızları rahatlatan bir şeye dönüştüğünü görüyoruz. Diğer taraftan türban şeklindeki baş bağlama biçimi, ki eğer türban, “bilinçle” bağdaştırılan bir şey ise, aynı zamanda o kadının tesettürün diğer kurallarına uygun bir şekilde giyinmesiyle bir mana kazanabilir. Yani “göbeği açık türbanlı” fotoğrafındaki kızı bu kategoriye sokamayız.

Zengin dindarlar

Sınıf farklılıkları açısından türbana bakıldığında, aslında sınıfsız, homojen, yekpare bir örtülü kadınlar topluluğu var-mış gibi davranmak konunun iki tarafında -hem laik hem de İslamcı- yer alan erkeklere kendi siyasi çıkarları açısından şimdilik uygun geliyor. Dindar türbanlı kadınlar arasında “Müslüman kardeşliği” içinde sınıf farklılıkları yok-muş gibi tutum takınılsa da, “hanımefendilik ideolojisi” olarak adlandırılabilir bir “hanımefendi” kültüründen söz edilebilir.

Orta sınıf içinde büyümüş, kendi evişini kendi yapan dindar kadınlar, türban sorunu için dayanışmak üzere bir araya geldiği çeşitli kesimlerden türbanlı kadınlarla sosyalizasyonu artınca, aynı akıbete uğrasa da burjuva bir yaşam süren, örneğin evişlerini başka kadınlara yaptırtan bir dindar kadın tipi ile karşılaştı. Bunun çok altını çizmese de namazda aynı safta durmakla beraber, bir sınıf farklılığı olduğunun ayırdına vardı.

“Üretim araçlarına sahip” dindar ailelerin kızları şu anda kimbilir hangi Batı ülkesinin iyi bir üniversitesinde çoktan eğitimlerini tamamladılar, hatta master’larına başladılar. “Üretim araçlarına sahip olmayan” ebeveynleri olan genç kızlarsa bir sponsor aradılar.

Bu “hamiyet sahipleri”, “bir şeyler yapmak” ihtiyacında olan vicdan sahibi insanlardı ancak birkaç genç kıza sponsor olmakla vicdanları sustu ve “bir şeyler yapmak” ihtiyacı da ortadan kalktı ancak bu iyi mi oldu kötü mü oldu tartışılır. (Beylik bir denize geri atılan “deniz yıldızları” hikâyesi oldu ama...) Etnik bakımdan bakıldığında da, henüz türbanlı Kürt kadınlarından bahsedilmiyor ancak, bu durum o kesimde dindar-türbanlı-Kürt kadınlarının meselelerine henüz “sıra”gelmediğindedir.

“Bilinçli” Müslüman olarak değerlendirilebilecek olan dindar türbanlı kadınlar, geleneksel sebeplerden başını örten kadınlardan kendilerini ayırt etmeye çalışırlar. İslami prensipleri gerekliliğini sorgulamadan takip eden ve anlamını hazmetmeden örtünen geleneksel Müslüman kadınlardan, bu kendi annesi ve ailesi de olabilir, kendilerini ayırt eder ve farklılaşmaya çalışırlar.

Geleneksel Müslüman yaşantı aynı zamanda bir çeşit okumadan /düşünmeden pratik etme ve hatta cahillik olarak algılanır. Buna göre, İslami prensipleri hazmetmeden İslami pratikleri takip eden kadınlar, işte bu kadınlar gerçekten eksik, cahil ve ikincilliği benimsemişlerdir.

Bir başka konu, ekonomik ve sosyal hayatta gittikçe yerini genişleten bu dini-bütün alternatif elite dahil olmak isteyen daha az entelektüel kesimlerden gelen grupların bu gruba eklenme gayretleridir. Bu gayretin içine alt kesimden gelen kızların zengin ve dindar Müslüman erkeğin hoşuna gitmek için “kapanmasını” da koyabiliriz.

Bu onun dindarlaştığına bir işaret değildir. Bu tür örtünen kızlar ancak kapandıktan sonra işin “life style” kısmını fark ediyor. Ancak türbanlı dindar kızların da koca bulamadığına dair şikayetler artmış vaziyette. Toplumdaki “türban tartışmaları” sonucu durumun türbanlı kızların aleyhine çalışmaya başladığı da bir vakıadır. Yani artık bir kısım dindar gençler, annelerine örtüsüz (ve çalışan kız) sipariş ediyor, ancak yine dini-bütün olmak şartıyla.

Küçük hanımefendi şapkaları

Henüz bir araştırma olmadığı ve devlet kurumları bir rakam vermediği için sayısını bilmiyoruz, ancak en az 5 bin kadar devlet memuru kadın işten atıldı ve yine sayısız üniversite öğrencisi okulu bıraktı. Pek çok dindar kadına göre başörtüsünün kamusal alanda yasaklanmasından sonra, “iman testinde” Müslüman erkekler kadınlara nazaran sınıfta kaldılar.

Enteresan bir şekilde başörtüsü ile ilgili kamusal yasaklardan sonra, birçok aile, özellikle erkekler, evdeki okuyan ve çalışan kadınlara “başını aç ve devam et” baskısında bulundular, bunların bir kısmı başını açtı ve geri döndü. (Bir kısmı da “peruk taksın, okuluna devam etsin” dedi) İşlerine geri dönmeyen türbanlı kadınlar, mesleklerini alternatif yollar olarak yapmaya çalıştılar. Örneğin öğretmenler dershanelerde ders verdiler veya kurslar açtılar. Alternatif bir eğitim sistemi doğdu. Tahta boyama kursları, ney üfleme kursları doldu taşı.

Diğer taraftan üniversitelerde “türban meselesi” kalmadı. Ancak yeni bir mesele doğdu: “Şapka meselesi”. Saçları içine alan, geniş siperlikli veya balıkçı tipi şapkalarla kızlar okula giriyor, bunun “normal” bir şapka olmadığını herkes biliyor ama bilmemezlikten geliyor, yani şizofrenik bir durum. Sonuçta parlak ve gösterişli peruklarla, kimi peruğun gösterişinden utanıp kimi “yakışmış mı” diye işi şakaya vurup bu sıcakta gezmektense şapkayı tercih ediyor. Şapka daha pratik ve modern.

Tabii üniversite kapı girişlerinde “aç-kapa” yapan kızlar da var. Bir tanesi bir gün minibüste yanımda oturuyordu. Minibüs, kampus girişinde güvenlik görevlilerince kontrol edilir, kontrol noktasına yaklaşmadan evvel başını açtı, eşarbını çantasına koydu. “Travmatik olmuyor mu böyle aç-kapa dedim”, “Yok ben alıştım artık” dedi. “Peki günahı onların boynuna mı diyorsun?” dedim. “Yok” dedi, “Ben hâlâ günah işlediğimi düşünüyorum. Ama benim günahım bana, onların günahı onlara ait.”

Feminist İlan Edilmeden Kadın Haklarını Savunabilir Misiniz? (Cemile Bayraktar)

Coactus volui (*)

İster sosyal, ister siyasi isterse edebi içerikli olsun yazı yazmaya niyetliyseniz ve 'sıradanlığın' dışında 'farkındalık' oluşturmak için yazıyorsanız, itina gösteriyorsanız bu eylemin yapıcılığına dair titizlenmeleriniz varsa yazmak öyle sık sık kendiliğinden gelen, bir seferde kaleminizden dökülen bir eylem olmuyor. Oldukça zorlanıyorsunuz. Bir kelimenin dahi tüm anlamı bozacağını biliyorsanız bu zorluk artıyor ve oldukça yoruluyosunuz. Konu seçimi, içerik, araştırmalar, döküm vs. derken 500 kelimeyi dolduramayacağınız yazınızın görüntüde küçük, arka planda büyük bir emeği oluyor. Bir de sosyal içerikli ve 'kadın' başlıklı bir konuyu dillendirmeyi düşünüyorsanız en büyük korkunuz acaba yazdığım şey anlamını bulacak mı?, kendimi ifade edebilecek miyim?, yazı

bitirilip kamuya sunulunca hangi sıfat ile etiketleneceğim?

soruları beyninizi kemirip duruyor. Eğer bu soruların etkisi yazma isteğinin önüne geçiyorsa zaten vazgeçiyorsunuz yok tüm bu soruların baskısından bir silkinizde sıyrılıyorsanız o zaman işe koyuluyorsunuz. Sonuç yapmak istediğinizin tam tersi olarak çıksa da kararlılığınızdan ödün vermeden başlıyorsunuz yazmaya, ne pahasına olursa olsun çünkü yazma isteği kolay kolay 'dur' diyebileceğiniz bir istek değil.

Ben de zihnimden soruların ağırlığını atıp geçiyorum bilgisayarın başına. Aklımda çok net bir konu yok aslında var da sıyrıldım sandığım soruların etkisindeyim sanırım. Konu belli de konuya olan ürkekliliğim bana hala 'yazmaktan vazgeçebilirsin' dedirtiyor.

Uzun zamandır teması 'kadın' olan ve içeriği magazin olmayan, tekniğe dayalı tezel teknikler içerisinde robotlaşmamış, hanımeli yakıştırmaları ile vıcık vıcık bir duygusallık taşımayan bir yazı yazmanın hevesi ile düşünmeye dalıyorum. Bir kaç cümle kuracak oluyorum, peşine bir kaç cümle daha yok olmuyor, gelen cümlelerin içeriği hem bayan bir

yazar olarak hem de kadın konusuna eğilmiş biri olarak beni sekizinci cümleden sonra 'feminist' ilan ediyor.

Feminizmden etiketinden 'öcü' gibi korkuyorum.O ürkütücü etiketin hemen akabinde 'acaba gerçekten bir feminist miyim?' sorusu beynimi kurcalıyor.Yok değilim.Eğer feminist değilsem neden olaylara 'insan hakları' penceresinden değil de 'kadın hakları' penceresinden bakıyorum?Önemli noktayı o an yakalıyorum,ben olaylara sadece 'kadın hakları' penceresinden bakmıyorum ki,sadece 'kadın'ı kapsayan konulara oradan bakıyorum hayatın içindeki her soruna 'insan hakları' başlığından bakabilmeyi gayet iyi başarıyorum.Çünkü gayet iyi biliyorum kadın hakları konusu aynı zamanda insan hakları konusunu da kapsıyor.Çünkü biliyorum ki kadınlar da insan.

Bazı kelimelerin ifade ettiği anlamlar vardır.Zaman içerisinde bu kelimeler ilk ifade ettiği anlamlar ile anılmaz üzerlerine kalan 'yakıştırma' ile anılır olurlar.

Mesela ;Feminizm, "sosyoloji, politik akım ve etik alanlarından oluşur, temeli ya da temel endişesi daha çok kadın özgürlüğüne dayanmaktadır. Bazı versiyonları geçmiş ve şimdiki toplumsal ilişkilere karşı eleştireldir. Çoğu toplumsal cinsiyet (gender) ve cinselliğe (sexuality) ilişkin toplumsal inşa olduğuna inandıkları unsurları analiz etmeye odaklanmıştır. Yine çoğu feminist cinsiyet eşitsizliği ve kadın hakları, ilgileri ve kadın sorunlarını araştırmaya odaklanmıştır."(Vikipedi)anlamını ifade eder.Lakin zaman içerisinde Feminizm, ilk ortaya atıldığı anlam ile değil bu kavramın 'radikal' olanları kısmı ile anılır.Yani olduğu gibi değil de olması istendiği şekli ile çünkü Feminizm=Kadın hakları savunuculuğu tanımı Feminizm=Erkek düşmanlığı tanımı ile muamele görünce 'kadınlar' daha ilk başta zulme dur diyebilmek için başlattıkları eylemlerde başarısızlığa uğratılır,savaşmadan kazanç elde edilir,bir sıfır başlanan 'kadınsal tecrübeler' iki sıfır sonuç ile skorlandırılır.

Kadınları ilgilendiren konularda kadınların attığı başlıklar kendi lehlerinden aleyhlerine çevirilir.Kadınların kendine ait konularda konuşma hakkı dahi'sen feminist misin?' yaftalaması ve sorgulanması ile daha başlamadan biter.Feminizm=Öcülük,şirretlik baskıları ile kendi hakları adına yapmayı diledikleri olumlu adımlar için ilk cümleye başlar başlamaz yıldırılır çoğu kez bu yaftalamaya karşı olan hırçınlığı getirdiği öfke yine zehirli oklar olarak kadınlara geri döner.Yani kadınlar haklarını aradıkları feminist düşüncenin bir destek olduğu değil köstek olduğu imajı ile kendi iddiaları içinde vururlar.

Kadınlar ile ilgili 'iyi' bir yazı yazmaya niyetlenip,okuduğum kitaplardan ve genel dökümlerden araştırma yapmaya başlar başlamaz 'kadın sorunları' temasını ortaya atışımın dahi engellendiğini,fiziksel şiddet üzerinden ilerlemeye çalışıp ortaya bir takım tezler koymadan önce kendiminde 'psikolojik şiddet'in etkisinde daha sorunlarımızı dile getirmeden 'yıldırıldığımı',kendimi savunma felsefemin adı olan Feminizm ile daha yazmaya başlamadan ön çalışmam içerisinde pes ettiriliyorum.Kararımı veriyorum 'kadınları' ilgilendiren bir yazı yazmayacağım.

Tam kararımı verdim,konuyu kapattım,son cümlemi kurdum,olay 'yazmayacağım,dağınık kalsın' noktalaması ile bitti sanıyorum ki beynim yine ufaktan bir şeyler fısıldıyor bana daha önce düşündüklerime dair ince detaylar yakalıyorum zihnimde.

Her görüşün konuyu içeren kendine ait kelimeleri ve kaynakları vardır.Feminizm benim kelime olmadiği gibi kaynakları da benim kaynaklarımdan değil.Düşünüyorum acaba hangisi üzerine yoğunlaşsam?Feminizmin üstüne kara bulut gibi çökmüş olumsuz anlamın yıldırıcılığına mı?Yoksa kadın sorunları başlığına kendi kelimelerime ve kaynaklarımla çözüm bulabilme çabasına mı?

Feminizm,gibi Aydınlanma Çağı sonrası gelişen,her türlü mikrobun döşegi 'modernizm'den beslenen,8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nün ilk tohumlarının atıldığı Şubat Devrimi içerisinde

buram buram Kominizm, Lenin siyaseti esansları dökülen, Soğuk Savaş içerisinde Abd'nin kendine ithal ettiği kullanılmış, kokuşmuş bir felsefenin zaten kadın haklarına çözüm bulamayacağını bilmek, bu kullanılmış kavramın kullanılmışlığının üzerine bir de olumsuz anlamlar yüklemek sureti ile saf dışı bırakılmış olması gibi ön kabuller bile 'Kadınların' kendilerini bu kavramdan uzak tutmaları, daha kendince, daha çözüm getirici, daha temiz kavramlar ile kendi haklarına yeni bakış açıları getirmeleri yapılacak ilk iş olmalı.

Herkes ötekinin kelimelerinden sıyrılıp kendi kelimeleri ile çözüm sunduğu zaman en azından sorun çözülme dahi sorunun ne olduğu tespiti kendini ortaya koyacak.

Şimdilik kadınların kendi kelimeleri nedir bilinmez ama Feminizm olmadığı gün gibi ortada. En azından kadın haklarına karşı duyarlı olan bir bayan olarak benim kelime olmamı.

* :Zorladılar ama ben de istedim.

Lazar Hanım

Yeniden yaptım.
Her on yılda bir
Başarıyorum -
Bir çeşit gezgin tansıktır tenim
Bir Nazi abajuru gibi parlak,
Sağ ayağım
Bir kağıt misali,
Yüzüm sıradan bir parça
İnce Yahudi keteni.
Çıkar kundak bezini
Ey düşmanım.
Korkutuyor muyum? -
Evet, evet, Profesör Bey,
Bu benim,
İnkâr edebilir misin
Burnu, göz deliklerini, büsbütün dış takımını?
O ekşi soluk kaybolur
Bir günde.
Yakında, yakında,
Bu mezar deliğinin yediği
Et, bürünecek üstüme yeniden.
Ve ben gülümseyen kadın.
Yalnızca otuz yaşındayım.
Ve bir kedi gibi dokuz canlıyım.
Bu, Üçüncü Sefer.
Yok edilecek ne de çok pislik
Birikmiş on yılda.
Milyonlarca lif.
Yer fıstıklarının çıtırdatan o gürh
İtişip kakışıyor görmek için
Nasıl çözdüklerini elimi ve ayağımı -
Bu büyük striptiz numarasını.
Beyefendiler, hanımlar
Ellerimdir bunlar,
Diz kapaklarımdır.
Yalnızca deri ve kemik olabilirim, bir Japon olabilirim,
Her ne isem, gene de aynı kadını ben.

İlk keresinde on yaşındaydım.
Bir kazaydı.
İkinci keresinde kararlıydım
İşi bitirmeye ve geri dönmemeye.
Sallanıp duruyordum
Kapalı midye kabuğumda.
Çağırıp durmaları gerekliydi
Ve yapışkan inciler misali sökmeleri üstümdeki kurtçukları.
Ölmek
Bir sanattır, diğer her şey gibi.
Üstüme yoktur bu konuda.
Öyle ölürüm ki, cehennem sanılır.
Öyle iyi ölürüm ki, gerçek sanılır.
Sanıyorum, sahneye çıkma sıran geldi diyeceksin.
Bir hücrede ölebilmek yeterince kolaydır.
Orada ölebilmek ve kalabilmek yeterince kolay.
O teatral
Geri dönüş gün ortasında
Aynı yere, aynı yüze, aynı kaba
Eğlenen haykırışa:
"Bir mucize! "
Beni bitiren budur işte.
Bir fiyatı vardır oysa
Yara izlerimi görmenin, bir fiyatı
Tıkır tıkır çalışan
Yüreğimi işitmenin-
Ve bir fiyatı vardır, yüksek bir fiyatı
Bir sözcüğün, bir dokunuşun,
Ya da bir parça kanın,
Ya da bir parça saçımın ya da giysimin.
Ah, ah, Doktor Bey,
İşte böyle, benim Düşman Efendim.
Ben sizin eserinizim,
Değerli olan şeyinizim
Saf altından bir bebeğim,
Eriyip, bir feryada yapışıyorum.
Dönüyorum ve yanıyorum.
Sanmayın ki yüksek kaygılarınızı küçümsüyorum.
Kül, kül
Savurup karıştırdığınız
Ettir, kemiktir, başka şey yok orada -
Bir parça sabun,
Bir alyans,
Bir altın dolgu.
Benim Tanrı Efendim, Şeytan Efendim,
Sakının,
Sakının.
Kızıl saçlarımla
Doğrulurum yeniden külden.
Ve erkekleri solurcasına yerim.
Sylvia Plath

Aptallar için Başörtüsü Kılavuzu (Ekrem Senai)

Benim gibi 70'lerde doğanların en büyük talihsizliği bütün ömürleri boyunca aynı konuların usanmadan tartışıldığı bir ülkede yaşamak herhalde. Komik olan şu ki, 20 yıldır, özellikle baskıcı, devletçi Kemalist kesimde kullanılan argümanlarda hiçbir yenilik yok.. Gerçi hakkını yememek lazım, Şerif Mardin'in dile getirdiği "mahalle baskısı" iyi bir sığınak sağladı. Mardin, sosyolojik açıdan Said Nursi ve Nurculuk akımını modernist bir akım olarak nitelediği kitabı nedeniyle camiadan aforoz edilmiş olsa da, konu "mahalle baskısı" olunca birden aynı insanlar tarafından el üstünde tutulmaya başlandı. Sonra hoca sözlerinin yanlış anlaşıldığını, kast ettiğinin çarpıtıldığını söylese de bizim laikçi kesimin çoktan nur topu gibi bir argümanı olmuştu. "Mahalle baskısı" başarısından sonra Ertuğrul Özkök'ün kelime türetmece canhıraş çabalarını müşahede ettik, fakat elle tutulur yeni bir argümana şahit olamadık. Mehmet bey'in dediği gibi "Allah kimseyi argümansız bırakmasın !" *Argüman: Başörtülüler üniversiteye sokulursa mahalle baskısı olur, herkes başını örter.*

Cevap: Balık hafızalı bir toplum olduğumuz için, 28 şubat öncesi bazı üniversitelerde başörtülü kızların serbestçe eğitim görebildiğini unutabiliyoruz. Ve "herkes başını örter" cümlesi içinde iradesiz, bön, kendi başına karar yetisi bulunmayan çocukların olduğu öngörüsü var. Üniversite gençliğimizi bu ifadede tenzih ediyorum.

Ayrıca mahalle baskısı okula mahsus bir şey değil, başörtülü okul dışında başını örtüyor. Baskı yapıyorsa zaten yapıyor. Buna karşın başörtülü öğrenci için söz konusu olan farazi, vehmi, virtüel bir baskı değil... Devlet eliyle tüm imkanları gasp ediliyor. Devlet "Seni ne okuturuz, ne kamuda çalışabilirsin, ne öğretmen olabilirsin, hatta dershanede bile çalışamazsın" diyor. Özel şirketlere de "mahalle baskısı" yapılarak "yeşil sermaye" olarak nitelendirilmemeleri için vitrinlerinde pek başörtülü bulundurmaması zımnen tavsiye ediliyor (hatırlayınız: 28 şubat sürecinde yeşil sermaye listeleri). Nitekim aynı "mahalle", hiçbir şirketinde başörtülü çalıştırmıyor, başörtülü çalışanları olan şirketlerle hiçbir ortak iş yapmıyor, çalışanlarının eşlerinin başörtülü olmamasına özellikle hassasiyet gösteriyor.

A: *Başörtüsü özgürlükse mayo da, bikini de serbest olsun o zaman...*

C: Valla bence bir mahzuru yok. Bikinili ve tangalı bacılarımıza sahip çıkmaya hazırım. Bunun her gün yeni versiyonları çıkmaya başladı şimdi. Belediye tesislerinde içki serbest olsun, eşcinsellere de özgürlük verilsin, Budist, ateist semboller de serbest olsun, miki dini kulaklarıyla girmek de serbest olsun bla bla. Benim anlamadığım şu ki, bu arkadaşlar bu denli özgürlükçüyse neden 301.madde, Orhan Pamuk, Atilla Yayla vs. konusunda bu derece sapkınlar. Bir diğer anlamadığım tüm anketler halkın tamamına yakınının üniversitede başörtüsünün özgür olmasını savunduğu ortadayken bu kadar çatlak ses neden ve hangi saiklerle bu kadar çok yükseliyor?

A: *Şimdi türbana özgürlük tanırsak yarın bunlar çarşaf, sarık da giyerler.*

C: Şimdi üniversitede türbanı yasaklarsanız yarın sokakta, daha sonra evin içinde de yasaklarsınız. (Bkz: A.Necdet Sezer "Gerekirse dini özgürlükler de baskı altına alınabilir...")

A: *Türban bizim geleneksel kültürümüze ait bir kıyafet değil, Arap üniformasıdır.*

C: Taraf gazetesinde Sivilya abla nın dediği gibi, biz sadece geleneksel kıyafetler giyeriz halbuki. Blue jean Selçuklulardan kalma mahalli kıyafetimizdir mesela. Göbek piercing'i çok kadim bir şaman ritüelidir. Bildiğimiz tüm geleneksel Anadolu kıyafetlerinde sırt dekoltesi standarttır...

A: *Türban ayrı, başörtüsü ayrı...*

Cevap: Şimdiye kadar ikisinin farkını anlatabilecek bir mert meydana çıkmadı...

A: *Türban siyasi semboldür.*

C: Hilal şeklinde bıyık da, orak şeklindeki favori de öyle. Hatta cumhurbaşkanlığı seçimi sürecinde toplumun en temel ortak ögesi olan "bayrak"ın bile siyasi malzeme olarak kullanıldığına şahit olduk. Atatürk de en temel siyasi sembol olarak kullanılıyor mu Türkiye'de? Hatta en temel kamplaşma malzemesi (bkz: "Atatürk'ü seviyor musun sen onu söyle bana!") Kaldı ki türban bir sembol değil, öyle olsaydı neden kadınlar başlarındakini çıkarıp onun yerine ayrı bir sembol oluşturmuyor da ya okulunu bırakıyor, ya yurt dışına gidiyor, ya da acayip peruklar takıyor? Gerçek şu ki **"Türkiye'de başörtüsü sorunu yoktur, empati sorunu vardır !"**

A: *Anamızın başörtüsüne karşı değiliz.*

C: Değilsiniz, çünkü ananızın sosyal statüde sizinle bir paylaşımı yok. Zira kızlar başlarını anamız gibi bağlasalar da okula almıyorlar, Sophia Loren gibi bağlasalar da. Nasıl içeri alacaklarına dair herhangi bir tariften de kaçınıyorlar. Çünkü birçok kişinin açık sözlülükle ifade ettiği gibi onlar, kafasının içindekine karşılar !

A: *Başörtülü bir kız üniversitede başı açık olana "ben inançlıyım, sen inançsızsın" mesajı vermiyor mu?*

C: Ben de bazen içki sofrasında "ben çağdaşım, sen gericisin" mesajı alıyorum, ama üzerinde durmuyorum, arkadaşlarımla oturup sohbet ediyorum. Havadan nem kapmaya müsaitsen zaten her kıyafeti, hareketi, sözü olumsuz olarak yorumlayabilirsin. Başörtülüler uzaydan gelmedi, hepimizin ailesinde var; kapalıları açıklarla barış içinde yaşıyor, kimse de

birbirinin kıyafetinden alınmıyor. Bu yüzden bu argüman evham bile değil. Başörtüsü toplumu bölüyor diyenler, bunu söylemekle zaten bu bölünmeye hizmet etmiş olmuyorlar mı?

A: Başörtüsü laikliğe aykırı değil mi?

C: Başörtüsünün yasaklanması laikliğe aykırı. En katı laiklik görüşüne sahip Fransa'da bile üniversitelerde böyle bir yasak yok.

A: Her ülkenin kendi laiklik anlayışı farklıdır.

C: O zaman adına laiklik denmez. Bizimki de çikolata ama biz etle sarımsaktan yapıyoruz diyemezsiniz.

A: Bilim ile inanç çelişir. Türban takan kız "biz senin bilimine inanmıyoruz" demek istiyor. (Deprem Profesörü Celal Şengör)

C: Dinsiz bilim topaldır, bilimsiz din kördür. (Modern bilimin babası Albert Einstein)

A: AİHM kararı var.

C: AİHM kararı, mevcut anayasaya göre gerekçelendirildi. Anayasa değişince bir geçerliliği kalmayacak.

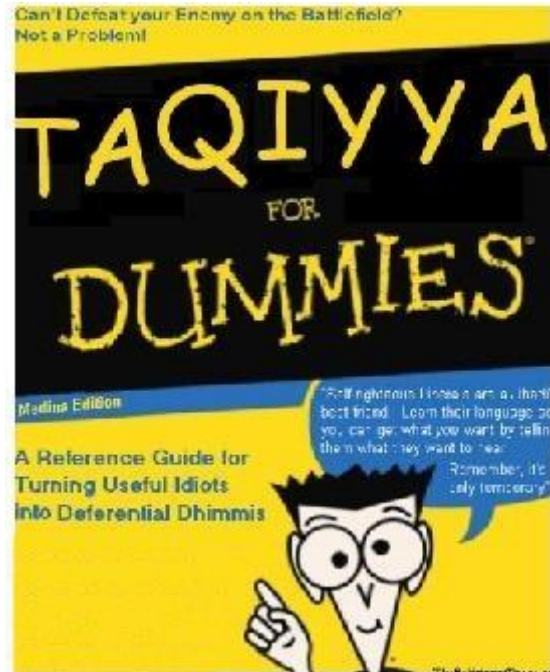
A: Atatürk'ü seviyor musun sen onu söyle !

Cevap: ?*!%

Zekiler için Başörtüsü Kılavuzu (Ekrem Senai)

Son yazdığım “Aptallar için başörtüsü kılavuzu” adlı yazı, birçok Kemalist arkadaşın alınmasına sebep olmuş. Tahmin ettiğim gibi bazı arkadaşlar “asıl sensin aptal, pis yobaz !” şeklinde, attığım başlığın hakkını veren şeyler yazmışlar. Halbuki maksadım kimseye hakaret değil, ingilizce teknik kitaplarda da karşılığı bulunan “for dummies” serisine bir atıf yapmaktı.

Önceki bölümün iyice anlaşılmaş olduğunu umut ederek bu bölümün başlığını değerli arkadaşlarımı taltif edecek biçimde değiştiryorum. Birçok arkadaş sorulara verdiğim cevaplarla gaza gelip uzun uzun cevap dökürmüşler. Halbuki benim amacım, argüman diye sunulan şeylerin içinin ne kadar boş olduğunu gösterip konuya ideolojik gözlüklerle bakan arkadaşların biraz olsun empati kurmasını sağlamaktan ibaretti. Çünkü piyasada dolaşan argümanlar insan zekasına tahkir niteliği taşıyor maalesef. Acı olan ise, bu sözlere genç beyinlerin sahip çıkması. Her saçmalığa Kemalizm adına sahip çıkmak zorunda değilsiniz arkadaşlar... Dilden dile dolaşan absürdlüklere bir bakın:

Argüman: Kuran'da başörtüsü diye bişey yok !

Cevap: Anayasa'da da laiklik diye bişey yok! Laiklik Yunanca Laos sözcüğünden gelmekte olup aslında hantal görünüşlü eti sert bir balık (<http://www.youtube.com/watch?v=S-uP11aJ1dc>) cinsidir. Üç tarafımız denizlerle çevrili olduğu ve rakıyla iyi gittiği için Atatürk anayasaya bu balığı koymuş. Ama bugünkü sözde kemalistlerin bahsettiği laiklik ise aslında

gavur icadı bir “gelenekten” başka bir şey değildir. Hristiyanlar filan kullanmaktadır zaten. Hem biz analarımızın laikliğine değil, bu yeni bitme laikçiliğe karşıyız.

A: Başörtüsü özgürlük değildir.

C: Halbuki kemalist kadınlar çok özgürdür. Bu yüzden Türkiye, kadınların sosyal hayata katılması konulu indekste hep ilk sıralarda yer almakta; ortalık kadın milletvekili, hakim, profesör, yöneticiden geçilmemektedir. Kemalist kadınlarımız özgürlüklerini kılık, kıyafetle sınırlı tutup ; hala kendilerine 1930’larda bahşedilmiş olan hakları mürtecilerden korumakla meşgulken ESI (European Stability Initiative) raporuna göre bu özgür olmayan başı kapalı kadınlar örgütlenmekte, kızların okutulması, töre cinayetleri ve kadın hakları konusunda çok faal sivil yapılar oluşturabilmekteler...(

http://www.esiweb.org/index.php?lang=en&id=156&document_ID=90)

Nitekim yıllardır çektikleri baskılar, onlara devlet denilen nesnenin ne idüğünü öğretmiş olmalı ki, artık sadece kendi özgürlüklerini değil, baskı altındaki tüm özgürlükleri savunuyorlar. (<http://henuzozgurolmadik.blogspot.com/>)

A: Ülkenin yüzlerce meselesi varken neden başörtüsüyle uğraşılıyor?

C: Bunu medyaya sormalısınız. “Şu küçük başörtüsü meselesi var ya, rejimi tehdit edecek derecede büyüktür” cümlesindeki mantık hatasını bulduğunuzda herhalde bu sorunun cevabını da bulmuş olacaksınız...

A: Başörtülü bir gün mezun olup doktor, hakim olmak istemeyecek mi? O zaman en iyisi okumasınlar; böylece doktor, hakim olmak istemezler.

C: Perukla çalışan bir sürü doktor var zaten. Kimse bundan rahatsız değil. Bu doktorlar yeminleri gereği ırk, din, organ farkı gözetmediği gibi birçok başörtülü kadın da erkek doktora muayene oluyor. Bunun yanında ben, şahsen üroloji bölümünde, erkek doktor tarafından muayene edilmeyi tercih ederim. Bu beni mürteci yapar mı? Veya kadın doktora muayene olursam çağdaş mı olurum? Akılcılık, çağdaşlık böyle kolay elde edilip/ kaybedilebilecek bir şey midir? Peki öyle bir şeyse neden çağdaşlığın beşiği İngiltere’de başörtülü doktor var, polis var, bilim kadını var, hakim var (evet hakim !). Çağdaşlık yoksa bireysel hak ve özgürlüklerle ilgili bir şey olmasın? Bilimle, kültürle bir ilişkisi olmasın sakın?

A: Ah efendim onların ülkelerinde başörtülüler azınlık. Bizimki gibi olsa onlar da engel olurlar.**C:** Bunu bilemeyiz. Ama sürekli İngiltere’den, Amerika’dan ve hatta en azılı laik uygulamalarıyla Fransa’dan örnek vermemizin sebebi; “elin gavurunun yapmadığını biz kendi insanımıza yapıyoruz”u göstermek. Çünkü müslüman bir ülkede, başını dinin gereği diye kapatan insanların kamu haklarından mahrum edilmesi anormal bir şey.

A: Biz müslüman bir ülke değil, laik bir ülkeyiz.

C: Laikiz elhamdulillah !

A: Başörtüsü serbest olursa biz de üniversiteye çıplak gireceğiz.

C: Bence iyi bir deneyim olur; belki bu şekilde biraz empati yaparsınız.

A: Başörtüsü, AKP ve MHP’nin seçim yatırımudur.

C: Madem oy toplayacak bir girişim neden CHP de bu potansiyelden istifade etmiyor? Ve madem halkı mutlu eden bir girişimdir neden siz memnun değilsiniz?

A: Halkımız cahil, kendisine neyin faydalı olup olmayacağını bilmiyor.

C: Doğru, bizim için en iyisini darbeciler bilir. Atatürk, “köylü milletin efendisidir” derken Kadıköylüleri kastetmiştir; “hakimiyet kayıtsız, şartsız milletindir” derken de sözkonusu olan elbette Nişantaşının necip milletidir. Mesela cahil halkın “ne AB, ne ABD, tam bağımsız Türkiye” gibi müthiş zekice bir açılıma sahip olması nasıl mümkün olabilir? Hem o kadar da özenle hazırlanmış cumhuriyet gazetesinin korkunç reklamları bile onları korkutamamıştır. Zaten bu ülkenin bütün yüksek tahsilli kesimi CHP’ye oy vermekte ve darbeyi desteklemektedir. Hiçbir parti programı olmayan ve ülkenin vizyonuna dair hiçbir alternatif düşüncesi olmayan bir partiyi desteklemek akıllılara özgü bir ileri zekalılıktır çünkü!

A: Aziz Nesin zaten halkın %60’ının aptal olduğunu söylemişti.

C: Aziz Nesin “başörtüsü yasağını desteklemek aptallıktır” da dediği dikkate alınırsa sen de o yüzdenin içindesin. Tebrik ederim. Bana, ben din’e ve onun çağrıştırdığı her şeye uyuz oluyorum; bu yüzden baskıcılığa ve yasaklara destek veriyorum dersiniz bunu anlarım. Ama insan aklını tahkir eden mazeretler bulmayı ahlaklı bulmuyorum.

A: Ama başlıkta zekiler için başörtüsü kılavuzu demiştin??

C: O ilk bölümü atlayanlar içindi.

Rejimi tehdit eden başı açık kadınlar artıyor mu? (Çisem Öznur)

[TPE Sitesinde yayınlandı](#)

Habire ama habire başörtülü kadınları konuşuyoruz, benim gibi başı açık kadınlar hakkında nedense hiç konuşmuyoruz. Yıldırım Oğur da Taraf gazetesinde geçenlerde yayınlanan yazısında araştırma şirketlerinden başı açık kadınlar hakkında acil araştırma istedi. “Başları açık ama laikliğe yeterince sahip çıkıyorlar mı bakalım?” diye Oğur bir cumhuriyet çocuğu olarak çok tedirginmiş! Başıaçık kadınlar artıyor mu azalıyor mu? Zihniyetleri değişiyor mu? Yoksa başı açık kadınlar da dindarlaşıyor mu, onlarda mı yakında-Allah korusun-kapanacak? Başıaçık kadınlar henüz istatistik araştırma konusu/nesnesi olmadı ama ben bu yazıda biraz hemcinslerimi ampirik gözlem konusu yapayım.

Basıaçık kadın kategorimizde de “geleneksel başörtülüler” ve “türbanlılar” ayırımına benzer iki kategori var... Geleneksel “tayıör modeli başıaçık kadınlarımız” ve o eski, masum annelerimizin tayıörünü giymeyen nevezuhur “free” başıaçık kadınlarımız. İlk kategoridekiler başıkapalı annelerimizin yemeni, yaşmak gibi zinhar türban olmayan tatlı tatlı örtüler takıp, fazla sesini çıkarmadan, bir köşede oturduğu gibi tayıörlerini giyerek Kemalist babalarımızın dediğini yapan, onlara uyan, her başarılı erkeğin arkasında olmak isteyen rejimimiz tarafından saptanmış ideal kadın modelimizdir. Eskiden ne güzel bu ülkenin kent merkezleri böyle başıaçık kadınlarla doluydu, kırsal alanı da tatlı tatlı örtünen başıkapalı teyzelerimizle. Güzel güzel geçinip gidiyorduk. Kıvamımız yerindeydi.

Sonra özellikle o lanetli 80’li Özal yıllarında, o eski kıvamımızın bozulduğu, Türkiye’nin değiştiği, emperyalizmin etkisi altına girdiği yıllarda yoğunlaşan bir değişim başladı. Ben tayıör falan giymem diyen, kökü dışarıda kıyafetler giyen başıaçık kadınlar oluştu. Bunlar artık her başarılı Cumhuriyet erkeğinin arkasındaki tayıörlü başıaçık kadın olma kimliğini reddettiler. Evlenmeden evvel “namusunu koruyan” mazbut ama çağdaş/batılı görünen kadın olma kimliğini de reddettiler. Bedenim bana aittir gibi kıvamımızı bozan şeyler söylemeye başladılar. Başıaçıklardı ama saçlarını o tayıörlü başıaçık annelerimiz gibi belli monolitik şekilde şekillendirmemeye başladılar. Mor, mavi, turuncu renkte saçlarla karşımıza çıktılar.

Bu renkli saç modelleri acaba siyasi simge olabilir mi? Özellikle turuncu, bu kızlar Sorosçuluğun siyasal simgesi turuncu saçlarla niye geziyorlar? Kendi bireysel tercihi sonucu değil bu turuncu saç, tıpkı türban gibi dayatılan bir siyasal simge, üniversitede yasaklanması gerekmez mi? Tarhan Erdem ve Bülent Tanla bunu araştırmalı.

Bu ikinci kategorideki başıaçık kadınlar anneleri çağdaş tayyörlü Kemalist teyzelerimiz gibi evcimen de değiller. Geceleyin kız başına dışarıdalar, ilginçtir türbanlı kızlar da başörtülü teyzelerimiz gibi evcimen değil. Dışarıdalar, çok geziyorlar, kafelere falan oturuyorlar, evde reçel yapmıyorlar, hamur açmıyorlar. Erkek arkadaşlarıyla el ele, kol kola geziyorlar. Bu nevezuhur türbanlılar gibi, nevezuhur başıaçıklar da öyle. Hatta erkek arkadaşlarında kalıyorlar, zinhar nikâhsız eve çıkıyorlar. “Ben evlenmeyi düşünmüyorum! Çocuk yapmak da aklımda yok!” gibi bir cümle sarf edebiliyorlar. Bunlar hep incelenmeli. Başıaçıklar tamam, ama artık metropol merkezlerinde pantolonunda yırtıklar olan, eteği bir garip olan öyle stil yapan kadınlar türedi. Bunlar da kıvamımızı bozuyor. Kemalizm’in ideali tayyör modeli başıaçık kadınlarımızla ne mutlu olduk.

Bu ikinci nevezuhur başıaçıklar artıyor mu, derhal bilmek istiyoruz. Son 10 yılda kaç puan arttılar? Kemalist rejime tehdit olan, kökü dışarıda bu başıaçık kadın tipi de 3 kat arttı gibi manşetler istiyoruz. Korkularımıza bir tane daha eklemek istiyoruz. Bizim laikliğimiz çağdaştır ama edepli adaplıdır da, bu da tehdit edilmemeli. Türbanlı kızlar da bu “free” kızlar da rejime tehdit. Tayyör-Yemeni ittifakının sürmesini istiyoruz.

Bu net ampirik gözlemlerden sonra şaka bir yana gördüğümüz şey şu. Bu ülke hızla modernleşiyor. Modernleşme bizzat bu çoğulculuşma talebidir. Oh ne güzel yaşıyorduk denen o zamanlar Türkiye pseudo-laik, sahte-modern bir toplumdur. Son derece monolitik, türdeş bir toplumdur. Modernleşme tüm verileriyle bu monolitikliği kırıyor, çeşitlendiriyor. Bu ülkenin özellikle kent merkezleri her gün daha çoğulculuşuyor. İslami kesimin içindeki “kıvamımız bozuldu”cular da yeni çeşitlenen türbanlı kızlardan hiç memnun değil, her gün yeni örtünme biçimi ortaya çıkıyor, fesuphanallah diye dertliler. Laik kesimin birçok erkeği de başarılı erkeğin arkasında durmak istemeyen, evlilik öncesi cinsel ilişkiyi meşru gören, türlü türlü “başıaçıklık” giysileri giyen bu nevezuhur kızlardan dertliler. Bunlara eski tayyörlü kadınlar korosu da şiddetle destek veriyor. Laik ve İslami kesim içindeki “kıvamcılar” ittifak halinde.

Burada önemli olan şey türbanının altına blue-jean ve gençsivil usulü bez ayakkabı giyen başörtülü kadınla; turuncu, mor punk saçlı, kaşında piercing olan başıaçık kadının aynı çoğulculuşma talebinde olduğunu bilmesi gerektiği. Başıaçık hemcinslerimi bilmem ama Hilal Kaplan, Havva Yılmaz ve Neslihan Akbulut’un “hem özgürlük hem özgürlük” adlı mükemmel girişimi başörtülü kadınların ciddi kısmının bu hakikati ne kadar net gördüğünün bir göstergesi. Statüko zihniyeti başörtülü ya da başıaçık, farklılık ve özgürlük talebinde olan tüm kadınların farklılığını yok ederek monolitik tayyör ideolojisini onlara dayatmak istiyor. Aslında bu iki başörtülü/basıaçık kadın modelinin yönelimi aynı sürecin iki farklı görünümü. O monolitik saçma sapan kıvam günlerine dönmeme arzusu da ortak iradeleri...

Feminist olma pahasına (Nurhayat Kızıllan)

Kadın hareketi bütün gayretlere rağmen hâlâ bir grup entelektüel kadının egemen olduğu bir hareket olarak gözüküyor ve “kitlelere” ulaşarak, ortalama bir kadının farkındalık seviyesini yükseltmek hâlâ bir amaç niteliğini koruyor“

Azad edilmiş ama özgürleşememiş” Türk kadını, halen sorunlarını, 19. yüzyılda Osmanlı’da başlamış olan üç ana düşünce akımı, Batıcılık, İslamcılık ve milliyetçilik akımları çerçevesinde tartışıyor. Türkiye kadın hareketi, Cumhuriyet’in kuruluşundan hemen sonra “verilen” kadın haklarının kağıt üzerinde kaldığı ve bu hakların uygulamasını kolaylaştıracak mekanizmaların (neden) yeterince çalıştırıl/a/madığını konuşuyor. Ancak bu tartışma yine sözünü ettiğimiz bu üç düşünce akımı çevresinde gerçekleşiyor.

Gerçekten de genel resme baktığımızda, ülke genelinde kadın haklarının hiç de istenilen düzeyde olmadığını, İstanbul, İzmir, Ankara gibi büyük şehirlerde yaşayan yüksek sosyo-ekonomik sınıflara mensup küçük bir azınlık kadının bu haklardan gereğince yararlanmış olduğunu görüyoruz. Cumhuriyet kurulduktan onyıllar geçmesine ve temel eğitimin mecburi tutulmasına rağmen Türkiye’deki kadınların yüzde 25’inin hala okuma yazma bilmemesi devletin resmi söyleminin sorgulanmasına neden oluyor.

Resmi söylem son yıllara kadar ne diyordu?: “Türkiye’de kadının statüsü problemi çözülmüştür, çünkü Türk kadını bazı Avrupa ülkelerindeki hemcinslerinden çok daha önce bazı haklara kavuşmuştur.” Bu söylem yeni Cumhuriyet’in sunduğu fırsatlardan yararlanarak büyük şehirlerde veya devlet memuru olarak çalışmaya başlayan ve zamanla bürokratik elitin bir parçası olmuş kadınların neredeyse tamamı tarafından son yıllara kadar sorgulanmadan içselleştirilmişti. Cumhuriyet-sonrası, bir kısmı Osmanlı’dan intikal eden, kadın dernekleri ve gruplar Cumhuriyet’in (aslında Cumhuriyet’in erkek elitinin) yeni ulus-devletin kurulmasında kendilerine “biçmiş olduğu rolü” sorgulamak yerine, büyük bir enerjiyle kırsal kesimdeki kadınlara “yardım” etmeye ve “hayır işlerine” adadılar kendilerini. Doğrusu, aslında kendisi de Osmanlı bakiyesi olan Cumhuriyet’in kurucu (erkek) eliti de bu durumdan hiç şikayetçi olmadı. Siyasi çalışmalarda bulunan kadınlar ise, Latife Hanım dahil, hoş karşılanmadı, hatta örneğin en yaygın kuruluş olan Kadınlar Birliği basında alay konusu yapıldı. (Cumhuriyet Gazetesi-Yunus Nadi yönetimi) Siyasi faaliyetleri “sınırı aşan” kadın kuruluşları, örneğin ilk siyasi parti diye bildiğimiz Cumhuriyet Halk Fırkası’ndan daha önce kurulan “Kadınlar Halk Fırkası”nın kuruluşuna siyasi otorite tarafından izin verilmedi.

Cumhuriyet’in kurulması ile birlikte “her şeyin” değişeceğini zanneden Türk kadının ilk hayal kırıklığı belki de bu olmuştu. Gerçi, nihayetinde reformlar yapıldı, sonuçta “görünürde” her şey “muntazam”dı. Haklar, “şanslı” Türk kadınının, “mücadele bile etmesine gerek kalmadan”, “verilmiş”, Cumhuriyet’e “teşekkür borçlu” Türk kadını bu ödemekle bitmeyecek gibi görünen borcun altında fazlasıyla ezik ve minnet duygusuyla doluydu. Bu duygu uzun yıllar kadın meselesindeki sorunların fark edilmesini engelledi. Dahası Osmanlı’da başlamış olan ve Avrupa’daki hemcinsleriyle eşzamanlı olarak haklar mücadelesinde bulunmuş kadın hareketinin ilk kahramanlarının unutulmasına (unutturulmasına) ve haklarının teslimine mani oldu.(Nezihe Muhiddin’in ruhu şad olsun)

Feminizm

1960 ve 1970’lerde güçlü devlet kontrolüne bir reaksiyon olarak yine güçlü bir sağ-sol ideolojik çatışması vardı. Kadın meselesi Marksist söylem ve sol hareketin içinde yer alıyordu. 1970’lerdeki “anarşiye bir son vermek” için yapılan 1980 darbesi ile bütün muhalif düşünceler bastırıldı ve “kitlelerin” depolitizasyonu sistematik bir şekilde başlatıldı. IMF ve kapitalist güçlerle ilişkiler artırılarak neoliberal politikalara geçildi. Bu atmosferde tek muhalif güç, kadın hareketi olarak ortaya çıktı. Kadınlar bir on yıl sokaklara döküldüler, birçok feminist magazin yayınlanmaya başladı.(Duygu Asena’ya selam) Aile içi şiddet kavramı gibi tabu konular konuşulmaya başlandı.

90’larda bu aktivizm güç kaybetti. Ancak bir durup düşünme ve kurumsallaşma süreci başladı, örneğin 1996-1997’de Ka-der ve Ka-mer kuruldu. 90’ların başında kadın hareketi üç parçaya bölünmüş durumdaydı: Seküler veya Kemalist feministler, radikal feministler ve İslamcı feministler. Ünlü sosyolog Nilüfer Göle’ye göre İslami hareket içindeki kadın aktivistler, İslam’ı modernliğin bir karşıtı olarak değil de modern hayatla başa çıkmaya yarayan bir enstrüman olarak kullandılar. İslamcı feministler, hareketin erkek üyeleriyle polemiklere girdiler. Kritiklerini Kemalizm’in gerçekleştiremediği vaatleri ile kapitalizmin kadını metalaştırması üzerine kurdular. Diğer taraftan radikal feministler, Türkiye’deki kadının durumunu eleştirmeye “cesaret” eden ilk kişiler oldular. “Ablalarını” eleştirirken onları yükselen militarizm üzerine yeterince eleştirel davranmamakla, Türk kimliği için resmi söylemden yana taraf almakla, “Kürt meselesi” için yeterince çaba harcamamakla ve İslamcı kadınları dışlamakla eleştirdiler. Neo-nasyonel akımlara kayıveren kadın grupları ile Türkiye kadın hareketini, “farklılık körü” bir feminist hareket olmakla suçladılar. Diğer taraftan yakın zamanlara kadar kadın hareketinin içindeki bu farklı gruplar arasında bir şebeke/ağın olmaması nedeniyle etkili bir lobicilik yapmak oldukça zor oldu. 99 depreminden sonra, “gösterdiği yararlılıklardan ötürü”, ‘sivil toplum kuruluşu/STK’ kavramının hem devlet hem toplum nezdinde meşruiyet kazanması ile kadın hareketi içindeki STK’lar da hareketlilik kazandı. Batılı sivil toplum kuruluşlarının ülkedeki kardeş kuruluşu olma ve kapitalist/global sisteme entegre olma ve “yurtdışı fonlardan yararlanma” telaşı, yani para, kadınların arasına

girdi. Çünkü ülkemizdeki yapıda, ne devlet kadın kuruluşlarına destek sağlıyor ne de halk. Profesyonel STK çalışanı anlayışı ancak son senelerde görülür oldu. En önemlisi de, kadın hareketi, yazının başında bahsettiğimiz üç düşünce akımının söyleminden kendini hâlâ ayıramadı ve kendi söylemini geliştirse bile yaygınlaştıramadı.

Türkiye’de yaşayan hayır kurumu gönüllüsü/çalışanı örgütlü kadınlar bile, örneğin soroptimistler, kadın hareketinin söylemlerinden bihaberler. Kadından sorumlu kadın bakanlar bile kadın hareketinin söylemini ancak bakan olduktan sonra öğreniyorlar. Yüksek eğitilmiş ve yüksek sosyo-ekonomik sınıflardan gelen kadınlar ile kırsal kesimden gelen ve eğitim imkânı bulamamış kadınlar arasındaki fark gittikçe artıyor. Üstelik yüksek eğitilmiş kadınlar arasında “kadın olarak aslında hiç ezilmedikleri” miti yaşamaya devam ediyor. Kadın hareketi bütün gayretlere rağmen hâlâ bir grup entelektüel/akademik kadının domine ettiği bir hareket olarak gözüküyor ve “kitlelere” ulaşarak, ortalama bir kadının “farkındalık seviyesini” yükseltmek hâlâ bir amaç niteliğini koruyor. Ancak her şeye rağmen hemcinslerinin sorunlarını, kendi başına gelmesini beklemeden sahiplenen, çalışkan ve yürekli kadınların sayısı artıyor toplumda “feminist! ” olma pahasına da olsa.

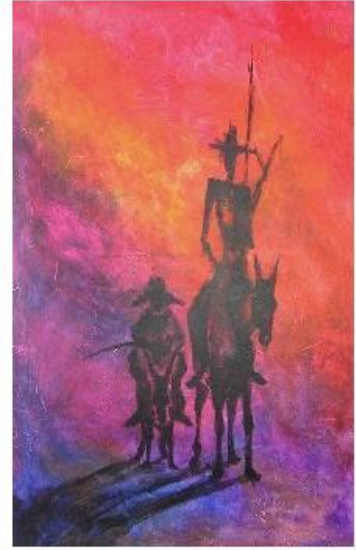
Kadınlar... Günümüzün Don Kişotları (Suzan Başarslan)

Kadına dair söylenmesi gereken ne kadar söz varsa erkeğin söylediği ve erkeğin bu sözün ne kadarının söylenmesine dair sınırları belirlediği günümüzde aydınlarımızın kadına bakışı nasıldır? 19.yy.da Türk entelijansiyasının kadına bakış açısı, - Mehmed Salâhi, Mehmed Celâl, Ahmed Mithat, [Tevfik Fikret](#), Mehmed Sıdkı,... kadını "...tabiatı gereği kolay müteessir olan", "alacağı lezâizi zevcinin nâsiyesinde, çocuklarının mâsumâne tebessümünde aramak" zorunda bırakılan, çabuk etkilenen, küçük dünyasından büyük dünyaları, ihtirasları okuyarak gerçekle-hayâlî ayırt edemeyen olarak kabul etmekte ve bu düşünceyi ahlâki temeller ve gelenek-modern çatışması bağlamında geleneği savunan bir düşünce sistemi üzerine inşa ederek yapmaktadır.

Günümüzde ise artık bireyselleştiği ve sosyalleştiği varsayılan(!) kadın; hâlâ belirli gelenekler / dogmalar / inanışlar / fikirler üzerinden, hak ve özgürlükleri erkekler tarafından ellerine sunulan, hangi hakkı, nerede, hangi zaman çizelgesi içinde kullanması gerektiği belirlenen bir özgürlükler(!) silsilesi içinde hayatına devam etmek zorundadır. İlginç olan şu ki kadınlar, nasıl 19.yy.da aydınlar tarafından belirli sınırlar içine hapsedilmeye çalışıldıysa 21.yy.da da yine aydınlar tarafından değişen şartlar altında aynı dayatmacılığa maruz bırakılmaktadır.

Özgürlük alanının içini dolduran aydınlarımız kadını dün sokağa çıkmaması gereken ve evinden uzaklaşmaması gereken varlıklar olarak addederken bugün de sokağa nasıl çıkması ve sokağın kamu adı verilen bölümlerinde hangi kıyafetlerle arz-ı endam edeceğini belirlemeye çalışmakta ve bunu bir yığın argümanın ardına gizleyerek, [Virginia Woolf](#)'un da belirttiği gibi, başkasının güçsüzlüğü üzerinden kendi gücünü ispat etmeye çalışmaktadır. Don Kişot'u yadırgayan/yargılayan Batı toplumu, onun eskiye bağlılığını, delilik olarak alaya alıp eğlenirken modernizmin eskiye bakışını yansıtmakta; Doğu toplumu ise Batı toplumunun 19.yy.da yaşadığı tepkiyi 21.yy.da vererek, eskiye / moral değerlere / inanca bağlılığı küçük görmekte, entelijansiyası da dahil, buna engel olmaya çalışmakta ve bunu delilik/gereksizlik/sırası gelmemiş fuzuli iş addederken deliliği olaylardan en çok etkilendiğini varsaydığı insanlara yakıştırmakta ve en çok ona engel olmaya çalışmaktadır: kadına. Oysa bilinmesi gereken şu ki eskiye/moral değerlere/inanca bağlılık yeni bir formda, yeni değerlerle sentezlenerek biteviye karşımıza çıkacaktır.

[Don Kişot](#)'un her şeyden vazgeçtiği noktayı yaşamamak için, Don Kişot'un dünyasına saygı duymayı öğrenemeyenlere, devleri daima yel değirmeni kabul edenlere çok şeyler anlatmamız gerekecek. Özellikle de kadınların günümüzün Don Kişotları olduğunu...

TÜSİAD'ın İç Hastalıkları ve Kadınlar (Nurhayat Kızıllan)

Ekşi Sözlük'te "TÜSİAD'ın kızkardeşi" olarak tanımlanan KAGİDER'e onun sınıfsal temellerinden yaklaşarak bakmak çok acımasızlık olmaz mı diye düşünmüyor değilim ama ne var ki mevcut durum başkaca bir şans da tanımıyor insana maalesef. **Yani kapitalist kadın patronlardan feminist iddialar ne derecede mümkün?** Bu makale bu soruyu açmaya çalışan girizgah niteliğinde bir yazıdır.

KAGİDER "Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği" adlı bir raporu akademisyenlere mevcut durumu tesbit etmek ve çözüm önerisi araştırmak amacıyla sipariş etmiş.

Fakat "ülkemizde çıkan yasalardan ziyade onun uygulanma güçlüklerinden" söz ettiğimiz bir aşamada **KAGİDER mensuplarının sorun çözmeye önce kendi işletmelerine çeki düzen vererek başlamaları gerekiyor.**

TÜSİAD bilindiği gibi üyeliğin işinsanları ile sınırlı olduğu, üyelerinin ve sektörlerinin çıkarlarını gözetken ve devlet üzerinde baskı oluşturmaya, kamu politikalarını etkilemeye, ve politika reformları yapmaya yönelik faaliyetleri olan bir dernektir. AB süreci ile başlayan fon akışı sayesinde kalifiye maaşlı eleman çalıştırabilen STKların sayısı son bir kaç yılda bu kadar artmazdan evvel düzenli geliri ve nitelikli elemanı olan nadir STKlardan biriydi. Devletin çok güçlü olması yüzünden STKların kendini toplumdan çok devlete-yakın konumlandırımları sorunundan TÜSİAD da nasibini alıyordu. Devletin TÜSİAD gibi STKlarla güçlü bağları ve sürekli bir diyalogları mevcuttu, ancak insan hakları dernekleri gibi diğer STKlarla çok az hatta yok derecede bir diyaloga girmekteydi. Öte yandan bilindiği gibi Türkiye'de güçlü bir kadın hareketi ve kadın sorunu üzerine çalışan güçlü STKlar vardır ancak bu harekete diğer STKlardan fazla destek verildiği söylenemezdi. Özellikle Türk sermayedarlarının bu gibi faaliyetlere sıcak baktığına çok yakın bir zamana kadar şahit olmadık. Çünkü devlet tarafından tehdidkar bulunan herşeyden sermaye de uzak durdu. Bazı

değerlerin değişmesi yönünde Sivil Toplumun ifade ve faaliyet özgürlüğünün devlet tarafından kısıtlanmasına ses çıkarmadılar. Dolayısıyla bu devletçi tutumlarıyla “muhafaza” etmeye zımnen destek verdiler. Ancak özellikle son onyılda büyük sermayede kadınların yönetimdeki aktif varlığının hissedilir derecede artması ile kadınlar da erkek egemen görünen büyük sermaye dünyasında varlıklarını hissettirir oldular. Bir önceki nesilde örneğin Koç ailesinde şirket yönetimlerinde varlık göstermeyen kız evlatlar, daha yeni kuşaklarda örneğin Sabancı’da yönetim konusunda yetiştirildiler ve aktif görevler almaya başladılar. Batı’da gelişen “sosyal sorumluluk” kavramının iş dünyasında prestij getiren önemini farkederek yeni kuşak bu sermayedar kadınların kadın sorunlarına ilgi duymaya ve bu sorunlara karşı projeler geliştirme fikrine ise 1999 depremi sonrası STK’ların toplumsal meşruiyetini geri kazanması ve AB süreci etkisiyle sıcak bakar oldukları söylenebilir. Çünkü özellikle 1980 darbesi öncesi “anarşik” faaliyetlerin kaynağı olarak algılanan sivil toplum faaliyetleri toplum nazarında, ve de sendikal faaliyetler sermayedarlar nazarında bir çeşit lanetlenmiş faaliyetlerdi. 1980’den 2004’te kabul edilen yeni Dernekler Yasasına kadar 20 yıldan fazla süre boyunca STKlar devlet tarafından sıkı denetime tabi tutulmuşlardı. Örgütlenme özgürlüğü ve sivil toplum üzerinde büyük kısıtlamalar sözkonusuydu. Uluslararası olabilecek her şeyde örneğin uluslararası ağlara katılma, ortak projeler yürütme ve bağış kabul etmede büyük sıkıntılar vardı. Ayrıca toplumsal olarak da insanlar sevdiklerini örgütlü faaliyetlerden uzak tutmaya çalışıyorlardı. Ancak 1999 depreminden sonra yapılan yardım faaliyetleri ile Sivil Toplum, kendini toplum nazarında akladı ve “tehlikeli” olmaktan çıktı.

Sınıf menfaatlerini koruyan kuruluşlar kategorisinde değerlendirilen TÜSİAD sadece ekonomik hayata değil, sosyal ve siyasi hayata da bir taraf olarak değişik zamanlarda müdehale eden ve bu müdehalesi ciddiye alınan bir kuruluş olmayı sürdürdü. Şimdi de aynı kuruluşun “kızkardeşi”nin yapıp ettikleri toplumda aynı derecede etkin olacağı benzer. Çünkü diğer sınıflardan, etnik gruplardan, felsefi bakışlardan kadınların oluşturduğu kadın kuruluşları çok büyük eforlar göstermelerine karşın medyada sınırlı bir şekilde yer alıyor ve KAGİDER kadınlarına kullanılan saygılı medya dili ile diğer feminist kurumların aktivitelerine uygulanan dil arasındaki çifte standart dikkati çekiyor. Ayrıca iki tür varlıklı kadının birbirine karıştırılmaması için belli bir dikkat de sarfediliyor. “Hayır kurumlarında” faaliyet gösteren “hamiyetseverler olarak ” “cemiyet faaliyeti” yürüten varlıklı kadınlar “cemiyet sayfalarında” okunmaya devam ederken, yeni nesil varlıklı kadın faaliyetleri için bu yeni kadınların nitelik farkıyla beraber bu yeni varlıklı kadın STK faaliyetlerine dair haberlerin gazetelerin daha nitelikli sayfalarında değerlendirilmeye başlandığı görülüyor.

Burada ayırd edilmesi gereken nokta bu tür üst sınıf kadın derneklerinin kimleri kadın saydığıdır. Çünkü “kurtarılmış Cumhuriyet kadını” konumlandırması sözkonusu ise bu tür bir üstten bakış ile “tabandaki” hangi kadınlara “dokunabilecekler”? Yani yine dönüp dolaşıp aynı soruna geliyoruz. Türkiye’yi homojen veya heterojen görme meselesi. Halbuki Türkiye’nin iki büyük turnusol kağıdı ve meselesi burada da geçerli ve sorular şunlar: TÜSİAD/KAGİDER’in kadınları diğer kadınları kadın sayıp haklarını korumaya karar vermek için hangi önkoşulları öne sürüyor? Yıllarca “canım hepimiz kadınız şimdi sırası değil” diyerek Kürt kadınların hem Kürt hem de kadın olmaktan gelen farklı ezilmişliğini gözardı eden Kadın Hareketi üyelerinin varlığı herkesin malumudur. Peki ya dindar kadınlar? Kadın denince içinde Kürt kadınların da bulunduğu, ülkedeki yetişkin kadınların %64’ünü ilgilendiren Başörtüsü Meselesine “gereksiz bir tartışma” demek dışında en hafif tabirle ilgisiz kalmış bir kurumun “kızkardeşinin” kadınlar hakkındaki çalışmaları ve sözleri elbette ilgiyle dinleniyor. Güler Sabancı gibi “kesinlikle feminist olmadığını” söylemenin hala prim yaptığı bir (erkek) iş dünyasında yaşayan iş kadınlarının “zaten hiç ezilmediklerini hep desteklendiklerini” söyleyen, “kurtarılmış” (ve şimdi de başkalarını kurtarmaya niyetlenen) ideal “Cumhuriyet kadınlarının” yeni bir versiyonu ötesine geçmesi için hem Başörtüsü meselesi hem de Kürt Meselesi gibi Türkiye’nin en önemli iki meselesinde sivil ve samimi olması bekleniyor.

Öte yandan başörtülü kadınların üniversiteye girmeleri konusunda ilgisiz kalan bir kurumun aynı kadınların çalışma hayatlarıyla ilgilenmesi elbette takdire şayan. Ama ilgilendiği kitlenin %64'ü başını örtüyorsa bu ilgisi ne derece değişiyor? KAGİDER raporunda belirtilen kentlerde %19 kadın işgücü oranı ile kadın işsizliğinden bahseden rapordan çıkarılacak sonuçlardan biri de sorunun işsizlikten ziyade mesleksizlik olduğudur. Kadınlar aynı erkekler gibi nitelsiz ve mesleksizler. Bu yüzden eğitim almaları gerekiyor ancak eğitim almak isteyen başörtülü genç kadınların sadece üniversiteler değil herhangi bir eğitim/kurs/seminer/kütüphane ziyareti veya okulu dışarıdan bitirmesi gibi durumlar için bile başını açması şart koşulurken KAGİDER'in bu konuda herhangi bir girişimi yok. Örneğin ayrımcılık ve toplumda kutuplaşmanın tehlikelerine dikkat çeken bir grubun üyesi olarak Arzuhan Doğan Yalçındağ'ın yöneticisi olduğu yayın grubunda bir (1) tane bile başörtülü çalışan olmadığına dair (ayrımcılık bakımından) makul bir açıklaması var mı acaba? Hadi üst düzey yönetici, editor ve hatta muhabirliği bir kenara koyalım, bir kapalı odada, hedef kitleye görünmeden bir başörtülü kızın telefonlara bakması, örneğin "buyrun Milliyet" demesi çok mu ideolojik açıdan, kurum kültürüne zarar veren bir durum olurdu?

Diğer taraftan KAGİDER'in girişimci olmak isteyen kadınlara verdiği mentörlük eğitimleri yine elbette takdire şayan. Ancak sınıfsal çıkarları aşan bir boyuttan konuya bakıp bakmadıkları açısından KAGİDER'den beklenen işçi kadınların (hemcinslerinin) haklarını alması için kendi işletmelerinde ne gibi bir aksiyon aldıkları ve alacaklarıdır. (Burada da kadın mı yoksa patron mu olacaklarına bir karar vermeleri gerekmektedir.) Yine örneğin dernek başkanı Arzuhan Doğan Yalçındağ'ın başında bulunduğu yayın grubunda bir çok gazete ve kanalın kocaman bir kampüs içinde aynı binalarda birarada olmalarına rağmen (yani çocuk yuvası açılırsa bu kampüsteki bir çok kurumda çalışan birçok kadının işine yarayacak ve çok verimli bir yuva olacağı hiç kuşkusuzken) hiçbir kurumda yuva olmadığı ve çocuk yapacak kadınların kara düşündüğü ve çocuk yapması halinde her an işten çıkarılma tehlikesi yaşadıkları biliniyor. Üstelik yine aynı yayın grubunun medyada sendikasıylaştırma konusunda yaptıkları ortada iken bu grubu yöneten bir kadının işgücü sektöründe kadın işçilere yapılan hak ihlalleri konusunda araştırma raporuna da bir yandan finans sağlaması oldukça şaşırtıcı. Bu şaşırtıcı ve paradoksal dünyada gelecekte şaşırmamak umuduyla.

Kemalizm kendi neferine nasıl davrandı? (Rasim Ozan Kütahyalı)

Geçtiğimiz cumartesi günü yeni Milli Eğitim Bakanı Nimet Çubukçu'nun yazarlarla buluştuğu kahvaltıda idim... O toplantıda birçok konu büyük bir açıklıkla müzakere edildi. Konuşulanlar "off the record" kaydıyla olduğu için yazmayacağım. Fakat Nimet Çubukçu'nun eğitimle ilgili düşünceleri ve tasavvurları tam anlamıyla özgürlükçü-demokrat bir nitelik arz ediyor. Bunu çok açıkça söyleyebilirim. Bu kahvaltıdan çok umutla ayrıldım. Nimet Hanım belli konularda çok ciddi ve cesur adımlar atmaya istiyor. Bakanlığının ilk ayları özellikle çok önemli. Çünkü genelde devrimsel adımlar ülkemizde ilk zamanlarda atılabiliyor. Maalesef zamanla ilgili bakanlar yıllanmış bürokratlarının ablukasını ve türbülansını altına girebiliyor ve bir süre sonra kırtasiyecilik bürokratik döngü bu kararlı ve cesur bakanları esir edebiliyor... Ankara kafasını dönüştürmek kararlılığında olup, Ankaralılaşan bakanlarla dolu Türkiye'nin tarihi...

Mesele sadece Ankara'da değil, bu memleketin "aydın" sayılan geniş kesimleri de çoğu zaman Ankara'nın da ötesinde devletçi, bürokratik ve otoriter bir kafaya sahip... Bir memleketin "aydın"larının o ülkenin bakanlarını ve politikacılarını daha fazla özgürlükçü-demokrat reformist bir tutuma doğru itmesi beklenir. Bizde ise tam tersi olabiliyor. Bir bakan, yıllanmış ve köhnemiş kuralları değiştirmek istediğini, mevzuatı özgürleştirmek istediğini söylediğinde o özgürlükçü bakana en çok muhalefet bu "aydın" takımından gelebiliyor...

Çocuklara "yaş iken eğilecek odun" muamelesiyle bakmak, o çocukları "ideal" sayılan yönde endokrine etme arzusu bu ülkede "eğitim" denince ilk akla gelen şey... Çocukların hayallerini, arzularını, taleplerini, tercihlerini yok saymak konusunda bu ülkenin tüm fikir ekolleri bir anda birleşebiliyor... Hiçbir konuda anlaşmayanlar 15-18 yaş arasındaki liseli gençlere türlü yasaklar koymak, onların hayatı üzerinde onlardan bağımsız türlü tasarruflarda bulunmak konusunda bir anda anlaşabiliyor... Türkiye'nin geleneksel "veli" zihniyeti de tam olarak bu çizgiye oturuyor... Türkiye'de her kesimden ve her görüşten "veli"ler çocuklarının geleceğini şekillendirmek konusunda büyük çoğunlukla otoriter tutum alıyorlar... Çocukların hayalleri üzerine ipotek koyuyorlar... "Çocuklarına rağmen çocukları için" davranmak ideolojisi standart bir Türkiye anne-babasının tavrı maalesef...

Bu cumhuriyetin "halka rağmen halk için" felsefesiyle yaptığı icraatlardan her zaman şikâyet eden kesimler de kendi çocuklarına yönelik bu jakoben-ittihatçı tavırdan farklı davranmıyorlar genelde... Zaten bu ülkenin herkesin şikâyet ettiği adaletsiz düzenini yaşatan şey de bu... Bu devletin otoriter-jakoben ideolojisinin bu devletin muhalif yurttaşlarınca bile çoğunlukla paylaşılması... Devletin bir kesim üzerinde sistematik baskılarından şikâyet eden kesimlerin anne ve baba sıfatıyla bizzat kendi çocuklarına aynı jakoben baskıları yapabilmeyi hak olarak görebilmesi... Yurttaşını "şekil verilecek, biçimlendirilecek kereste"ler olarak gören devlet... Çocuklarına aynı "biçim verilmesi gereken kereste" muamelesini yapan anneler, babalar... Devlet kendi yurttaşlarının, ebeveynler de kendi çocuklarının özgürleşmesinden korkuyor bu ülkede...

İşte böyle bir "eğitim" tasavvurunun neferi olan Türkan Saylan'ı kaybettik iki gün önce... Devletin eğitim yoluyla kendi istediği tipte "ideal Kemalist yurttaş" yetiştirmesi misyonunun inançlı bir neferiydi Türkan Saylan... Gerçekten buna tamamen inanıyordu, o anlamda Kemalizm onun için iktidar aracı değildi. Tam bir "true believer" idi Saylan... Her kesin inançlı gibi otoriter ve jakoben yolları meşru görebiliyordu...

Fakat öyle bir devlet zihniyeti var ki bu ülkenin, bu devletin resmî ideolojisine bu derece iman etmiş bir Türkan Saylan'ı da aile kökenlerinden ötürü potansiyel tehdit olarak görebildi bu devlet... Özel Kuvvetler Komutanlığı ve Milli İstihbarat Teşkilatı Saylan'ın annesinin Hıristiyan kökenlerinden ötürü rapor hazırlayabiliyordu... Türkan Hoca, başörtülü kızlara karşı iman ettiği devlet ideolojisinin istediği şekilde o insanlara karşı dışlayıcı bir bakışla baktı hep... Ya da onları "imana getirmek" bu şekilde "çağdaşlaştırmak" istedi... Fakat işte aynı devlet nasıl dindarları zorla laikleştirme zihniyetine sahipse aynı şekilde gayrimüslimleri de zorla Müslümanlaştırma zihniyetine de sahipti... İşte bu gayri-ahlaki İttihatçı ideoloji Saylan'ı "Benim annem de İslam'ı benimsedi hemen evlenir evlenmez, beni büyütürken hep Müslüman gibi yaşadı" dedirtmek zorunda bırakıyordu... Birçok başörtülü kadını da "Ben böyleyim ama cumhuriyete bağlıyım, inanın bana" dedirtmek zorunda bıraktığı gibi...

Yurttaşlarına böyle zorundalıklar dayatmayan, yurttaşı özgürleştikçe yüceldiğini bilen bir devlet düzenini özlüyoruz bu topraklarda...

Nimet Çubukçu işte bu sebeple o cesur reformlarını derhal hayata geçirmeye başlamalı... Özgürleşme öğrencilerden, çocuklardan, gençlerden başlamalı...